O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Янги йил, янги қадам, янги сайланган Парламент ва сайланажак Президент - барчамизга муборак бўлсин!

2000

Ассалом УМИД — СОҒЛОМ АВЛОД ЙИЛИ!

Қонун - ҳам қилич, ҳам қалқондир!

ИНСОН ВА ҚОНУН

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУҚУҚИЙ, ИЖТИМОИЙ–ОММАБОП ҲАФТАЛИК ГАЗЕТАСИ

1996 йил 30 январдан чиқа бошлаган	1999 ЙИЛ 28 ДЕКАБР, СЕШАНБА	№ 52 (152)	Сотувда эркин нархда

БУГУНГИ СОНДА:

Сирожиддин МИРСАФОЕВ, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири

БЕҒАРАЗ ШАФҚАТ, ХОЛИСОНА МУРУВВАТ КЎРСАТИЛСА...

Тилак

БАХТЛИ КУНЛАР ДУОСИДА...

Янги йилим, бизга тинчлик,
бахт ола келгин,
Умидлар мўл, сени севиб
қаршилар элим.
Ҳар ён байрам либосида,
кўзлар қувнагай,
Арчажон ҳам ял-ял ёниб
куйлатар дилим.

Йўраб-йўраб ўйнасинлар
жажжи болалар,
Давраларда тўпланишиб
кулсин оналар.
Қаҳ-қаҳага тўлсин хона,
Ватан, бу жаҳон,
Тарқаб кетсин дилда бўлса
дарду нолалар.

Дилкаш онлар тафти билан
исисин олам,
Ҳар бир гўдак боши узра
бахт қулиб боқсин.
Моҳитоби чарақлаган
осмонинг узра
Озод қушлар чуғурлашиб,
қанотин қоқсин.

Даврамизнинг энг тўридан
жой олинг, бобо,
Набиралар қуршовида
ўйнаб кулингиз.
Бахтли кунлар дуосида
бўлингиз, момо,
Шодмон-шодмон қўшиқлардан
айтиб берингиз.

Янги йилим, бизга тинчлик,
бахт ола келгин...

Салима ҚИЛИЧЕВА

Адлия вазирлигида

ШАРТНОМАВИЙЛИК - ДАВР ТАҚОЗОСИ

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида Республика Вазирлар Маҳкамасининг 6 декабр кунги қарорида қайд этилган, маҳсулот етказиб бериш ва материал техник ресурсларни олиш бўйича 2000 йилдаги шартномалар ижросининг ҳамда 2000 йил учун уларнинг тузилиши аҳволи, камчиликларни бартараф этишга қаратилган семинар кенгаш бўлиб ўтди.

Йиғилишда Адлия вазирлигининг раҳбар ва мутасаддилари, шартномавийлик билан боғлиқ фаолият юритувчи вазирликлар, концернлар, корпорациялар ҳамда бошқа хўжалик юритувчи субъектларнинг масъул ходимлари, ҳуқуқшунослари, соҳа мутахассислари, Республика прокуратураси, Макроиқтисодиёт ва статистика вазирлиги, Олий хўжалик суди ходимлари иштирок этдилар.

Анжуманда асосий эътибор «Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий ҳуқуқий базаси тўғрисида»ги қонуннинг ижросига қаратилиб, жорий йилда шартномавий муносабатларга киришишдан қочиш, тузилган шартнома мажбуриятларини бажармаслик, «буюртмалар портфелини» шакллантиришда йўл қўйилган камчиликлар, зарарларнинг ундирилиши ҳамда хўжаликларни банкротликка олиб келувчи ҳолатлар, уларнинг сабаблари кенг муҳокама қилинди.

Хўжаликлараро, ички, оила ва ижара шартномалари амалиёти кенг таҳлил қилинди. Йилнинг ўтган даври ичида Адлия вазирлиги мутахассислари республика бўйича 5400 та корхонада 270 мингдан ортиқ шартномаларни ўрганди, 13 мингдан ортиқ ноқонуний тузилган шартномаларни аниқлади. Уларнинг аксарияси қайта туздирилди, қолганлари қонуний ҳолга келтирилди. 1998-1999-йиллар мобайнида 39,4 млрд. сўмлик 10 мингдан ортиқ шартномалар амалда бажарилмаганлиги афсусланадиган ҳол, деб таъкидланди.

Адлия ходимлари шартномавийликка оид талаблар ижросини ўргана бориб, 5 мингга яқин талабнома ва 2 мингга яқин даъво аризалари қўзғатилишида ёрдам кўрсатдилар, шартномавийликдаги масъулиятсизлик оқибатида етказилган зарардан 14,1 млрд. сўмлик қарзлар тарафларга реал ундириб берилди.

Алоҳида эътибор шартномавийликда йўл қўйилган масъулиятсизликлар сабаби ва айбдор мансабдор шахсларни аниқлашга, уларга қонуний чора кўришга қаратилди. 135 нафар шахс интизомий, 23 нафари жиноий, 140 нафари маъмурий, 965 нафари моддий жавобгарликка тортилди. 31 нафар мансабдор шахс эса лавозимидан озод этилди.

Қайд этилдики, 2000 йил учун шартномалар тузиш олдинги камчилик ва нуқсонлар такрорланмаслиги учун талаблар қаттиқ қўйилаётганлигига қарамасдан, баъзи соҳа ва тармоқлар фаолиятида масъулият ҳисси етишмаяпти. Бунга ушбу масалада Қорақалпоғистон Республикаси, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳрида ҳуқуқшунослар иштирокида ўтказилган семинар-йиғилишлар ва уларда қайд этилган ҳолатлар далилдир. Йиғилишда мавжуд камчиликларни бартараф этиш йўллари, таклиф ва тавсиялар кенг муҳокама этилди ва тегишли қарор қабул қилинди.

Семинар кенгашни Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири Сирожиддин Мирсафоев бошқарди ва кириш нутқи сўзлади.

Адлия вазирининг матбуот котиби хизмати

Дастурхон кўрки

ХИРМОН ТЎЛИБ ТЎКИЛДИ ДОН

Доно халқимизда: «Гапни ошаб бўлмас, нонсиз яшаб бўлмас», деган мақол бор. Шунинг учун ҳам инсон фарзанди донни-нонни доимо улуғлаб, унинг ушоғини, доннинг ҳар донасини кўзга суртиб келганлар. Бугунги кунда деҳқонларимизнинг машаққатли меҳнатлари туфайли етиштириладиган бу бебаҳо бойлик жойларда қандай асралаяпти ва аҳолини ун маҳсулотлари билан таъминлаш қай аҳволда? Яқинда мухбиримиз Жиззах вилоят Дон маҳсулотлари ишлаб чиқариш акционерлик уюшмаси бош корхонасида бўлиб, унинг раҳбари Акмал НАЙМОВ билан суҳбатлашди.

- Вилоятда дон маҳсулотларини асраш ва аҳолини ун, нон билан таъминлаш масалалари қандай ҳал қилинаяпти? Бу соҳада муаммолар борми?

- Республикамизнинг бошқа вилоят ва туманларидаги каби Жиззах вилоятида ҳам меҳнатсевар деҳқонларимизнинг фидокорона меҳнатлари туфайли бу йил ғалла экинларидан катта хирмон кўтарилган. Бундай мўл-кўл ҳосилни бундан олдинги йилларда вилоятимиз мисолида кўрмаган эдик, десам муболаға бўлмайди. Бу қувончли, албатта. Ҳаммамизга маълумки, қизил империя даврида фақатгина бир хил деҳқончилик экини - кўпроқ пахта ҳосили етиштиришга эътибор бериларди-ю, бошқа соҳаларга панжа орасидан қараларди. Жумладан, ғаллачиликка ҳам иккинчи даражали экин, деб қараларди. Шунинг учун бу энг муҳим соҳа - ғаллачиликнинг деҳқончилик маданияти анча пасайиб, унинг экинзорларидан ундирилаётган ҳосил салмоғи пастга тушиб кетган эди.

Ўзларининг қадимий бой тажрибаларини аста-секин тиклаб олаётган ғаллакорларимизнинг қўлга киритаётган ютуқлари бизнинг елкамизга ҳам катта масъулият юкламоқда. Шунинг учун мўл ғалла ҳосилини корхонада авайлаб-асраб, сақлаб, халқимизга ун ва нон маҳсулотларини вақт-вақтида етказиб беришдек шарафли вазифа доимо бизнинг диққат-эътиборимизда. Вилоятимизда ўнлаб-юзлаб ун, нон ва нон маҳсулотлари ишлаб чиқарадиган корхоналар мавжуд. Уларнинг бир маромда ишлашига эришилиб, аҳоли эҳтиёжи тўла қондирилаётир. Ҳозирча бу масалада туман ва жамоа хўжаликлари аҳолисидан ҳеч қандай арзу шикоятлар олганимиз йўқ.

- Акмал ака, сиз раҳбарлик қилаётган корхона бу йил аҳолига қанча ун етказиб берди?

- Ҳаммага маълум, халқнинг ун, нон ва нон маҳсулотларига бўлган талаб ва эҳтиёжлари кун сайин ошиб бораяпти. Биз ўтган йили аҳолига йигирма минг тонна ун етказиб берган эдик. Жорий йилнинг 11 ойи ичида эса бу миқдор 22000 тоннага етди. Кундан-кунга моддий эҳтиёжи ортиб бораётган халқимизнинг маҳсулот сифатига қизиқиш ва талаблари ҳам ошиб бораяпти. Шунинг учун фақат миқдор эмас, маҳсулот сифатига эътибор беришга ҳам тўғри келмоқда. Бунинг учун корхоналарда ишлаб турган қурилмаларни замонавий ускуналар билан алмаштиришга тўғри келаяпти. Кўпгина нонвойхоналарни қайтадан тикладик. Ун ишлаб чиқарадиган катта корхоналаримизнинг янги-янги жиҳозларини чет эллардан келтирдик. Янги техника ва технологияларни ишга туширишш туфайли корхонамизда янги йил дастурхонига уннинг «Ўзбекистон» номли навини ҳамда нон ва нон маҳсулотларининг ўнга яқин янги хилларини ишлаб чиқаришни бошладик. Уннинг бу нави 82 фоиз унумга эга. У тўйимли ҳамда харидоргир маҳсулот. Таннархи ҳам нисбатан арзон. Бундан ташқари кейинги йилларда нон маҳсулотларини ишлаб чиқариш сифати ҳам тубдан ўзгарди.

- Корхоналарингизнинг даромадлик даражаси қандай?

- Корхоналарда ишлаб чиқариш суръатининг ошиши, маҳсулот сифатининг кун сайин яхшиланиб бориши туфайли даромадимиз ҳам сезиларли даражада ошиб бораяпти. Жорий йилнинг 9 ойида 7 миллион сўмлик соф даромад билан чиқдик. Олинган ўртача ҳисобимизга кўра, бу йилги ўртача оладиган даромадимиз барча фаолият турлари бўйича 11 миллион сўмга етиши кутилаяпти. Ўтган йили барча ишчи-акционерларимиз 26 фоиздан дивидент олган эдилар. Бу йил камида эллик фоизга етиши кутилаяпти.

- «Инсон ва қонун» газетаси ходимлари ва муштарийларига Янги йил тилакларингиз?

- Газета ва журналингиз муштарийлари йил сайин ошиб бораяпти. Буни газета ва журналингизни тобора қизиқарли чиқаётганидан, деб биламан. Бизнинг корхонада ҳам янги-янги мухлисларингиз пайдо бўлаётир. Янги йил арафасида барча ижодий ходимларингизга соғлиқ ва омад тилаб қоламан. Янги йилимизнинг осмони соф бўлсин дейман.

Суҳбатдош: Нурмамат АЛМУРОДОВ, «Инсон ва қонун»нинг махсус мухбири

Суд ҳужжатлари ижроси

ЗАРАРНИ УНДИРИШ АДОЛАТНИ ТИКЛАШДИР

Тан олиш керакки, суд қарорлари ижросини таъминлаш ҳали мукаммалликдан йироқ. Президентимиз ҳам ўз асарларида ижро тизимида ҳали бир қатор нуқсонлар мавжудлигини таъкидлаб ўтганлар. Бу борада бир қатор изланишлар олиб борилмоқда. Хусусан, Сурхондарё вилоят Адлия бошқармаси, туман ва шаҳар судлари томонидан суд қарорлари ижросини таъминлашга йўналтирилган чора ва тадбирлар дастури ишлаб чиқилиб, уларнинг ижросини таъминлаш борасида барча имкониятлар кўрилмоқда.

Вилоят Адлия бошқармаси аввало суд ижроси тизимидаги кадрлар масаласини қайта кўриб чиқмоқда. Тегишли малака ва билимга эга бўлган, ишни пухта ташкиллаштира оладиган, тажрибали ходимлар танланмоқда, уларнинг малакасини ошириш, рағбатлантириш, ижтимоий аҳволини яхшилашга ҳам алоҳида эътибор берилаяпти.

Масала ўта долзарб бўлгани учун ҳар бир туман ва шаҳар судига бошқарманинг масъул ходимлари бириктирилган. Улар ҳар ҳафтада жойларга чиқиб, бу йўналишда фаол иш олиб бормоқдалар.

Жиноят оқибатида зарар етказган қарздор шахсларнинг ҳар бирига алоҳида ёндашилиб, уларнинг моддий аҳволи, иш ҳақи ва бошқа даромадлари, мол-мулки, пул жамғармалари, қимматбаҳо қоғозлари, гаровда сақланаётган мол-мулклари, уй-жойи, гаражи, дала ҳовлиси, қарздор билан тузилган шартномалар ҳақидаги маълумотлар кенг ўрганилмоқда. Бу қарздорларнинг ўзлари, яқин қариндошлари билан тегишли суҳбатлар ва тушунтиришлар ўтказилмоқда. Важлар ва баҳоналар билан зарарни қоплашдан бош тортиб келганларга эса қатъий чоралар кўриш амалиёти кучайтирилди. Бундай шахсларга жамоа таъсирини ўтказиш мақсадида жойларда, ички ишлар хизмати участка нозирларига, маҳаллаларга, меҳнат жамоаларига маълумотномалар юборилиб, улар билан тегишли ишлар олиб бориш ҳақида тавсиялар берилмоқда.

Бундай ишлар, албатта, ўз самарасини бермоқда. Масалан, Жарқўрғон туман судида ЖКнинг 207-модда 2-банди билан судланган О.Каримовдан туман «Агрокимёсаноат» ҳиссадорлик жамияти фойдасига 805008 сўмлик зарарни ундириш ҳақидаги ижро ҳужжати бўйича олиб борилган ташкилий ишлар натижасида О.Каримовнинг шахсий мулки бўлган уй-жой аниқланди ва у хатланиб, нархланиб, юқорида номи тилга олинган ташкилот балансига ўтказилди. Зарарнинг қолган қисми ушбу ҳиссадорлик жамияти аъзоси бўлган О.Каримов оладиган дивидент ҳисобидан қопланди.

Вилоят судининг 1999 йил 13 августдаги ҳукми билан ЖКнинг 167-модда 4-банди ва 209-модда 2-банди билан судланган О.Одинаев ҳисобидан етказилган зарарни ундириш ҳақидаги ижро варақа келиб тушганиданоқ, унинг банкларда, бошқа кредит муассасаларида ҳисоб рақами, қишлоқ фуқаролар йиғинининг хўжалик китобида унга тегишли уй-жой, уй ҳайвонлари, муассасаларда унга тегишли автоулов, бошқа техника воситалари бор-йўқлиги ҳақидаги маълумотлар тўпланди. О.Одинаевнинг яқин оғайнилари, танишлари, у билан мулкий муносабатда бўлган шахслар билан суҳбатлар ўтказилди.

(Давоми 3-бетда)

Эски йилда қолиб кетсин

«УЙ ОЛИБ, УЙСИЗ ҚОЛДИК»

деб ёзадилар вилоят ва шаҳар судларининг ажримларидан қаноатланмаган фуқаролар Бухородан Гулчеҳра Ўринова, Сурхондарёдан Ҳусан Тоиров, Тошкент шаҳридан Эркин Бойхўрозов

Мана, 1999 йил ҳам тарих саҳифасига муҳрланмоқда. Ўтаётган йил мобайнида газетхон ва журналхонларимиз кўнглини қанчалик ололдик ёки ололмадик, буни минглаб мухлисларимизнинг ўзлари айтадилар. Шу ўринда биз таҳририятимизга турли масалалар юзасидан мурожаат қилган, шикоят йўллаган 2000 га яқин мухлисларимизнинг дардларига имкон қадар малҳам бўлолган бўлсак, ўзимизни хушнуд билардик.

Аммо ҳаёт ҳаёт-да. Баъзи шикоят хатларига ҳали-ҳануз айрим мутасадди идоралардан аниқ жавоб ололмаганимиз дилимизни ранжитади. Таҳририятимизга келган барча шикоятларни ўз вақтида тегишли маҳкамаларга жўнатиш билан бир қаторда газетамиз саҳифаларида ёритиб боришга интилдик. Бу саъй-ҳаракатларимизнинг натижаси сизнинг миннатдорчилик ва баъзи эътирозли хатларингиз қатида мужассам.

Бугун яна ўнлаб шикоят ва арзномалар билан таниша туриб, мазмунан бир-бирига ўхшаш шикоят хатларини ажратиб олдик ва уни эътиборингизга ҳамда тегишли идоралар ҳукмига ҳавола этишга жазм қилдик.

Шикоят хатлардан бирини Бухоро шаҳридан Гулчеҳра Ўринова йўллаган. Унинг шикоятга илова қилинган суд ажримлари ва талай ҳужжатлар билан танишиб чиқдик.

«1996 йилдан буён Бухоро шаҳар Мустақиллик кўчаси, 36/1- уйнинг 36-хонадонида 3 нафар фарзандим ва турмуш ўртоғим Асатилла Ҳусаинов билан яшаб келардик. Шу хонадонни 1996 йилда Музаффар Ҳусенов ва Ольга Ораевалардан 1500 АҚШ долларига сотиб олган эдик. Улар бизни ишонтириш учун уйнинг ордерини (давлат далолатномаси)ни ва тилхат беришди. Биз шу уйга кўчиб ўтдик. Орадан 3 йил ўтибдики, Ораева уйни расмийлаштириб беришни пайсалга солиб келди. 1997 йил Музаффар Ҳусенов суд ҳукми билан жиноий жавобгарликка тортилиб, озодликдан маҳрум этилди.

Ольга Ораева эса турмуш ўртоғим озодликка чиққач, расмийлаштириб берамиз, деб ишонтирди. Аммо у 1999 йил 20 январда биз яшаб турган уйни биздан яширинча бошқа бир киши - Нодир Иброҳимовга сотиб юборибди. Нодир Иброҳимов аввал телефонда уйни бўшатиб беришни талаб қилди. Сўнг гоҳ Миллий Хавфсизлик Хизматиданман, гоҳ прокуратураданман, дея дўқ-пўписа қила бошлади.

Биз туман судига мурожаат қилдик. Улар парво қилманг, деб бизни тинчлантиришди. Кутилмаганда бизни уйдан мажбурий тартибда кўчириш ҳақида Тўқимачилик туман судининг 1999 йил 17 май ҳал қилув қарори чиқарилди. Биз норози бўлиб Бухоро вилоят судига 2 марта мурожаат қилдик. Натижа бўлмади. 1999 йил 6 октябрда Тўқимачилик туман суди ижрочилари ва бир гуруҳ милиция ходимлари зўравонлик, беҳаёлик билан бизларни уриб, ҳақоратлаб уйдан чиқариб ташлади... Бизнинг айбимиз нимада?»

Г.Ўринова шикоят хатига вилоят суди раиси вазифасини бажарувчи М.Бозорова жавобини ҳам илова қилган. Жавобда кўрсатилишича, *«фуқаро О.Ораева ўз номида бўлган Бухоро шаҳар, Ўзбекистон мустақиллиги кўчаси, 36/1-уй, 36-хонадонни 1999 йил 20 январ куни фуқаро М.Иброҳимовга нотариал тартибда расмийлаштириб сотган. Сизда низоли уйда яшаш ва ундан фойдаланиш, эгалик қилишни тасдиқловчи бирор-бир ҳужжат мавжуд эмас. Турмуш ўртоғингиз Асатилла Ҳусаинов Музаффар Ҳусеновга уй учун берган пулни алоҳида тартибда даъво қўзғатиб, ундириб олиши мумкин. Суд ишдаги тўпланган далиллар асосида сизни оила аъзоларингиз билан низоли уйдан кўчириб, тўғри хулосага келган. Юқоридагиларга асосланиб, вилоят судининг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъати ўзининг 1999 йил 6 июлдаги ажрими билан туман судининг ҳал қилув қарорини ўзгаришсиз қолдирган. Суд қарорларини бекор қилиш ёки ўзгартириш учун ишда асослар топилмади...»*

(Давоми 3-бетда)

Сирожиддин МИРСАФОЕВ,
Ўзбекистон Республикаси Адлия вазири

БЕҒАРАЗ ШАФҚАТ, ХОЛИСОНА МУРУВВАТ КЎРСАТИЛСА...

Юртимиз янги аср арафасида истиқлол берган саодат нуридан кўпроқ баҳраманд бўлиб, фуқаро ўз ақл-заковати, куч-қудрати, билим ва истеъдодини Ватан тараққиёти, фаровонлик йўлида эркин намоён этишдек шарафли кунларни бошдан кечирмоқда.

Бугун, том маънода, тараққиётимизнинг маънавий юксалиш босқичидамиз, деб айтоламиз. Иқтисодиётимизда изчил ўсиш рўй бераяпти. Юргизилаётган кучли ижтимоий сиёсатнинг кўлами кенгайиб бормоқда. Сиёсий ва иқтисодий турмушимиз кун сайин эркинлашиб, демократик тус олаяпти. Мамлакатимиз аҳли-фуқароси жамиятимизда барқарорлик, тинчлик, миллатлар ва фуқаролараро тотувлик, сарҳадларимиз ва ҳудудимиз дахлсизлиги, фаровон турмуш каби эзгу-ниятларини ишонч билан амалга оширмоқда.

Таъкидлаш жоизки, барча ютуқларимиз, забт этилган довонларни асримизнинг сўнгги йилида янада яққолроқ кўраяпмиз. 1 чақириқ Олий Мажлиснинг якуний сессияси кунлари, Мустақиллигимизнинг 8 йиллиги тўйи арафасида кўтарилган «ғалвир»лар мустақиллигимиз «хирмони»ни бўй-басти билан намоён этди. Куни-кеча бўлиб ўтган Олий Мажлисга, маҳаллий ҳокимият кенгашларига сайловлардаги фаоллик, юртимиз Президентини сайлаш учун ўтказилаётган тадбирлар одамларимиз онгида, дунёқарашида ижобий ўзгаришлар юз берганидан гувоҳлик бериб турибдики, бугунги кун фуқаролари кечагиларидан кескин фарқ қилади, деб дангал айтиш мумкин.

Биз уларни мамлакатимиз Конституцияси қабул қилинган сананинг 7 йиллиги тантаналари кунларида яна бир бор ҳис қилдик. Бош қомусимизда эъзозли даражага кўтарилган ИНСОН омили ўтган давр мобайнида кўп тарафлама диққат марказида бўлганлигининг гувоҳи бўлдик. «Туркистон» саройида бўлиб ўтган тантанада юртбошимиз жамиятимиздаги эришилган ютуқ ва забт этилган марралар замирида конституциямиз турганлигини таъкидлаб, «Конституциямизнинг халқаро, демократик андоза ва талабларга жавоб бериши, унинг олдинги Конституциялардан фарқ қилиши ҳақида сўз борар экан, биз аввало унда *инсон ҳуқуқи, уни ҳимоялашга қаратилган барча кафолатлар алоҳида ўрин тутганини, Асосий Қомусимиз инсон манфаатини давлат манфаатидан устун туришини муҳрлаб қўйгани* ҳақида гапиришимиз керак» деди.

Мамлакатимиз раҳбари ўз нутқида жамиятда қонунийлик, адолат ва ҳақиқат ҳукмронлигини ўрнатиш, турли ярамас унсур ва иллатлардан фориғ бўлиш, халқимиз манфаатига бевосита дахлдор масалаларни ҳал этишни укдириб ўтди.

Нутқ бошдан охир фуқаропарварлик, одам омилини буюк қадрият сифатида эъзозлаш, хайр-саховат, мурувват кўрсатишда ташаббускорлик, мутасаддиларда изланиш ва юксак масъулият бўлиши хусусидаги таҳлил, талаб ва вазифалар билан йўғрилганлигини таъкидлаш жоиз. Жумладан, юртбошимиз 2000 йилни «Соғлом авлод йили» деб аташни таклиф этди. Тантананинг барча қатнашчилари бир овоздан олқиш билдириб, таклифга қўшилганликларини изҳор этди. Бу ҳақдаги телекўрсатув ва матбуот хабарларидан сўнг, умумхалқ эътирофи билдирила бошланди. Халқ ўз йўлбошчиси таклифини қўллаб-қувватлади.

Мустақиллигимизнинг дастлабки даврларига бир ўгирилиб қарайлик. Жиноятчилик ўсиб кетган, ҳар қадамда қонунбузарлик, ўзбошимчалик, «қуруқ арава»ни турли тарафга тортишлар... Эркинлик, адолат деб ҳайқирувчиларнинг аксарияси ана шу улуғ ишларга ўзлари соя сола бошлаган эди. Мамлакатни теран, собит бошқариш тақозоси юзага қалқиганди. Аввалбошдан қатъий ва қаттиқ қонунларга ҳожат туғилди. Жамият ҳаётига хавф бўлиб турган жиноятчилик муаммоси билан курашиш учун таъсирчан механизм, қаттиққўллик талаб этиларди. Шундай йўл тутилди ҳам. Оламга айюҳаннос солиб, ўта қаттиққўл сиёсат юргизилаётганлигидан «дод»лаганлар ҳам бўлди. Аммо халқимиз тез орада буларни моҳиятан англаб етди: порахўрлар, жиноятчиларнинг уюшган тўдалари, қотиллар, талончи ва босқинчилар, хазина ўмарувчилар, ватан ва истиқлол муқаддаслигини оёқости қилувчилар, хоин ва хиёнаткорлар, диёнатсиз шахсларга қарши «қаттиққўл қонун тиғи» билангина курашиш мумкин эди. Ўз қилмиши билан кўпорувчи, ватан ва халққа, инсон манфаатига хиёнаткорлар билан пачакилашиб ўтириш мумкин эмас эди. Оддийроқ айтганда, тартибга чақиришни менсимаган, тузалиш йўлини танлашга рўйхуш бермаганлар билан ягона, кескин ва адолатли кураш чораси шу эди. Айни пайтда, бу йўлларга адашиб кириб қолганлар, ҳали тўла «бузилиб» улгурмаган, «умид»ли инсонларга мунтазам равишда эътибор қаратилиб келинди. Уларга ўз қадамини ўйлаб босиш, тўғри йўлни танлаб олиш имкониятлари яратила бошланди. Меҳр-мурувват, саховат, амалий ёрдам кўрсатилди. Юртбошимизнинг муруввагга арзимайдиганларга қаттиққўллик, кези келганда, «адашган»ларга раҳнамолик кўрсата билиш каби инсонпарвар, фуқаропарварлик сиёсатидан халқимиз воқиф бўла бошлади. Фикримча, бу борада юритилган ҳуқуқий сиёсат юртбошимизнинг қатор фармонлари, амалий ишларимизда бир қадар далил бўлади, деб ўйлайман.

Қолаверса, 1997 йил — Инсон манфаатлари йили, 1998 йил — Оила йили, 1999 йил — Аёллар йили, деб аталиши ва улар билан боғлиқ кенг кўламли тадбирларнинг амалга оширилганлиги, шу йилларда бир қатор Амнистия актлари билан адашганларга эркинлик берилиб, яшаш, яратиш, тузалиш ва тўғри йўлга туриш учун имкониятлар яратилганлигининг гувоҳимиз.

Улар натижасида жазога тортилган минглаб маҳбуслар, маҳкумлар оиласи, жамоаси бағрига қайтди, тузалиш йўлига кирди, келажакка ишонч билан ўз яқинлари, ота-онаси, бола-чақалари бағрида ҳалол яшаяпди.

Мурувватли, мақсадли ва фуқаропарварлик ишлар хусусида айтиладиган, таъкидланиши лозим бўлганлари жуда кўп, уларни айтавериб адо қилиб бўлмайди. Қолаверса, уларнинг барчаси халқимиз кўз-ўнгида рўй берди. Кенг ошкоралик дастаклари орқали аҳли-фуқаро воқифдир.

2000 йилга «Соғлом авлод йили» деб рамзий ном берилиши масаласига келсак, бу — мақсад йўлидаги саъй-ҳаракатларимиз давомидир. Зеро, соғлом авлод тарбиясини Ватаннинг келажаги учун қайғуриш деб тушунилмоғи керак. Бу айрим шахслар ёхуд идораларнинг иши билан чекланмайди. Уни Президентимиз таъкидлаганидек, бирданига бажариб ҳам бўлмайди. Касби, ёши, жинси, миллати, сиёсий-ижтимоий мавқеи, иқтисодий аҳволидан қатъий назар, ҳар бир ўзбекистонлик соғлом авлод тарбиясига дахлдордир.

Хўш, мен буларни нега айтаяпман? Бунинг сабаби кўп қирралидир. Улардан бири, албатта, жиноятчилик ва жазо билан ҳам боғланиб кетади. Бу масалага қонунни «ҳатлаб» ўтганлар, ўз номи билан атасак — жиноятга қўл урганлар тақдири ҳам дахлдор. Чунки бу тоифа шахслар алоҳида ҳолда осмондан тушган ёки ердан эмас, ўз орамиздан чиққан. Уларнинг ҳам ота-онаси, ўғил-қизи, оиласи, қариндош-уруғ ва ёр-дўстлари, маҳалласи бор. Улар тақдири ҳам ҳеч кимни бефарқ қолдирмаслиги, таъсирсиз ҳам қолмаслиги керак. Баъзи шахсларнинг гоҳо йўлдан адашиб, гоҳо билиб-билмай қўйган қадамлари одамлар ҳаётига, улар орқали ёхуд тўғридан-тўғри ёш авлод тақдирига тамға бўлиб босилмаслиги лозим. Бошқача айтганда, бу тоифа шахслар ҳам, уларнинг бугунги ва келгуси авлоди ҳам носоғлом муҳитдан қутилиши, руҳан эзилиш, азобланиш, моддий қийналиб қолиш каби омиллар таъсиридан муҳофаза этилиши зарурати бор. Зеро, Президентимиз қайд этганларидек, табиатан соғлом, мукаммал яратилган инсон зотини аввало одам боласининг ўзи, қолаверса, носоз муҳит бузади.

Ана шундай муҳитта сабаб бўлувчи ҳолатлардан бири, гўё буюк Цицероннинг «Қонуннинг ўта қаттиққўллиги — ўта адолатсизликдир» деган фикрида акс этгандек кўринади. Суд, прокуратура, тергов юритиш амалиётимизда, баъзида қонунбузарга, жиноятчига муросасиз бўлишни ҳаддан ошириб юбориш ҳолларига йўл қўяяпмиз чамаси... Бу борада, қонунларимизни мутлоқ эъзозлаган ҳолда жаҳон тан олган алломалар, мутафаккирлар насиҳатига ҳам қулоқ тутиш зарардан холи бўлмайди. Масалан, Оврупалик мутафаккир Лихтенберг: *«Айбдорга жазо беришдан олдин ҳар доим «гуноҳидан ўтишнинг иложи йўқмикин?» деб ҳам ўйлаб кўриш керак»*, деган фикрни айтган. Буюк ҳинд арбоби Маҳатма Ганди эса: *«Жазолашдан кўра кечирмоқлик мардликдир, фақат ожиз одамлар кечираолмайди, авф этиш кучлилар фазилатидир»*, дейди.

Бугунги кун суд-тергов ходимлари билиб қўйиши лозим бўлган яна бир мақбулроқ фикрни таниқли юрист В.Вейтлинг билдирган: *«Одамнинг эркинликка интилиши бамисоли қозонга қамалган буғга ўхшайди. Уни ҳаддан ташқари қисган сари, хавфли бўлаверади ва аксинча, буғга яхши машинада тўғри йўл топиб берилса, фақат манфаат келтиради»*.

Хўш, нега бу сўзларни келтиряпти, деб ўйларсиз.

Сабабким, авваламбор йўлбошчимиз тутаётган позиция, сўнгра унинг юритаётган том маънодаги зукко сиёсати, ўзлари ташаббус кўрсатиб ва бош бўлиб ишлаб чиқилаётган қонунларимиз, улар амалиёти устидан олиб борилаётган кузатиш, назорат ва тузатишларнинг ана шу фикрлар билан мутаносиблигидадир. Уларни кўрмаслигимиз, англамаслигимиз мумкин эмас.

Мана бир мисол: яқингинагача «дунёда энг одил қонун ва адолатпарвар совет суди»нинг қуроли бўлган Жиноят Кодексининг 17 та моддаси, ҳарбий ҳолат эълон қилингудек бўлса ҳарбий жиноятлар содир этганларга нисбатан қўлланиладиган 32 та модданинг 16 тасида айбдорга ўлим жазоси қўлланилиши назарда тутилган ва амалда эди. Юртимиз мустақил бўлгач, Кодексимизни янгиладик. Ундан юртбошимиз ташаббуси билан 10 дан ортиқ жиноятлар учун ўлим жазоси олиб ташланди. Қолганлари — ўта оғир ва ваҳшиёна жиноятлар учун кўзда тутилган ўлим жазосини ҳам авф этиш йўли билан муддатли қамоқ жазосига алмаштириш мумкинлиги қайд этилди. Ҳарбий жиноятлар учун ўлим жазоси мутлақо қўлланилмайдиган бўлди. Бу сўнгги чора аёлларга, қилмиш содир этганда 18 ёшга тўлмаганларга қўлланилмаслиги қайд этилди.

Қарияларга, ногиронларга, уруш ва меҳнат фахрийларига, вояга етмаганларга, биринчи марта жиноят содир этганларга, эҳтиётсизлик оқибатида қилмиш содир этганларга, ўз қилмишининг оқибатини англаб пушаймон бўлганларга, ўзи бош эгиб тавба-тазарру қилганларга, ҳатто ватанга хиёнат қилишга қаратилган ҳаракатларга тасодифан қўшилиб қолиб, зиён-заҳмат етказмасдан олдин бу ҳақда маълум қилганларга нисбатан жиноий жазодан озод этишгача бўлган кафолат, имкониятлар берилганлигидан хабардорсиз.

Хўш, булар нимадан гувоҳлик беради? Нималарга ундайди? Улар жамиятимизда қонуний қатъият ва қаттиққўллик билан бирга мурувват, саҳоват, инсонийлик ва меҳрибонлик кенг томир ёзаётганлигидан гувоҳлик берса, жиноятчига чора кўрувчи мансабдор шахслар — суд, прокуратура, милиция, тергов ва суриштирувчилар учун ўйлаб, «етти ўлчаб - бир кесиш»ни одат этишга ундайди, зеро бу — халқимиз аждодларидан мерос қилиб олган ва қалб тўрида сақлаб келаётган хислат, эзгу фазилатдир.

Бу билан нима демоқчиман? Гапнинг мағзи шундаки, қонунларимиз нақадар муросасизлик талаб қилмасин, албатта, ундан оғишмаган ҳолда, юртбошимиз *«Ҳар куни, ҳар доим хайрли иш қилиш»*га ундаяптилар. Гап қонунларимизда акс этаётган кўплаб чоралар орасида *қамоққа олиш, озодликдан маҳрум этиш* чораси ва жазосининг ҳар доим ҳам қўллайверишни одатга айлантирмаслик ҳақида бораяпди. Шу ерда, жиноят процессуал қонунчилигимизда шахс ҳуқуқларини чеклаш асослари ва доираси хусусида баъзи масалаларга тўхталиб ўтмоқчиман.

Илгариги қонунларимизда айбдорни (жиноятчини) фақат «ҳеч қаёққа кетмаслик ҳақида тилхат ва жамоат ташкилоти ёки шахсга кафилликка бериш» орқали очиқда қолдириш мумкин эди. Қолган ҳолларда «қамоқ»дан ўзга эҳтиёт чораси кўзда тутилмаганди. Амалиётдан маълумки, уларнинг дастлабкилари камдан-кам қўлланилар, асосан тоталитар тузумнинг услуби — «қамоққа олиш» одат тусини олган эди. Бундай услуб жиноятчиликка қарши курашда самара бермаганини биласиз. Давр сайин жиноятчилик саҳни ўсиб бораверган эди. Хуллас, қамоқ тарбия воситаси бўлолмагани тажрибамиздан маълум эди. Қолаверса, жамият бундай ёндашувдан жуда катта маънавий ва моддий зарар кўрарди. Инсон ҳуқуқларини муҳофаза этиш борасида эса гапирмаса ҳам бўларди...

Инсонпарварлик ғоялари билан суғорилган Конституциямиз асосида қабул қилинган янги Жиноят-процессуал Кодексимизнинг 297-моддаси бу масалани ҳар тарафлама самара берадиган, жаҳонда тан олинган талабларга мос келадиган мазмунда ҳал этди. Унга кўра, жиноятчининг шахси ва қилмиши бошқа турли ҳолатларни эътиборга олиб, «қонунни билиб-билмай ҳатлаган»ларга нисбатан, қамоққа олишдан ташқари: муносиб хулқ-атворда бўлиш тўғрисида тилхат олиш орқали, тергов ва суд хулосасига қадар очиқда қолдириш; шундай шахсларни ишончли шахслар шахсий кафиллигига кўра очиқда қолдириш; жамоат бирлашмалари ёхуд меҳнат, ўқув, маҳалла каби жамоалар кафиллигига бериш; вояга етмаганларни кузатув остига олиш учун топшириш; ҳарбий хизматчининг хулқ-атвори устидан қўмондонлик кузатуви ўрнатиш кабилар кўзда тутилган. Улар қаторида «гаров» орқали очиқда қолдириш деган қоида мавжудким, бу мазмун ва моҳият жиҳатдан амалиётимизда янгиликдир. Ваҳоланки, дунёнинг кўплаб мамлакатларида бу ҳолат синовдан ўтган ва кенг қўлланилиб келган. Афсуски, бундай — иқтисодий ва маънавий фойда берадиган, «ишонч» деган юксак туйғуни шарафловчи, инсонийликка йўғрилган қоида суд, тергов, суриштирув амалиётимизда кам қўлланилаяпди.

Уни қўллаш тажрибасини кенгайтириш, шубҳасиз, қатор ижобий натижаларга етаклайди. Хусусан, қамоқ жойларида сақланаётган шахслар сонини, уларни ушлаб туришга кетаётган харажатларни сезиларли камайтиради. Қолаверса, айбланувчи, судланувчининг мулкий жиҳатдан манфаатига таъсири бўлиб, у гаровга қўйилган мулк-пул маблағини сақлаб қолиш учун ўз зиммасига олган мажбуриятини бузмайди. Устига-устак суд, прокурор, терговчи, суриштирувчи шахснинг қамоқда бўлмаган шахс иштирокида суд-тергов ҳаракатлари ўтказиши осонлашади.

Биз қамоқда сақланаётганларни сақлаш, боқиш, махсус иншоатлар қуриш, шароит яратишдан ташқари, у ёки бу ҳаракатлар учун олиб чиқишда кўплаб қўриқчи, автотранспорт жалб этилишини, ортиқча ҳужжатбозлик, тергов ва суд жараёнларининг чўзилиб кетиши, бекорчи катта харажатлар сарф бўлишини биламиз-ку!

Ва ниҳоят, айбланувчи-судланувчи тараф гаров мажбуриятини бузса, гаровдаги мулк-маблағи давлат ҳисобига ўтказилиб, етказилган зарарни қоплаш иқтисодий фойда келтиради. Қамоқдаги шахснинг ижтимоий фойдали меҳнатдан чекланиши, ота-она, эр-хотин ва қариндош-уруғларнинг ижтимоий яратишдан узилиб қолиши, сарсонсаргардонлиги оқибатларини гапирмаса ҳам бўлади.

Демак, тергов ва суд органлари бу масалага жиддий эътибор беришлари керак. Чунки иқтисодий жиҳатдан барчага алоқадор бўлган давлат манфаати асосий мезондир. Шу сабабли ҳам қонун қамоқ билан боғлиқ жазо тайинлаши билан бирга, қамоқдан ташқари, бошқа жазолар тайинлаши назарда тутилган ҳолларда гаров чорасини қўллаш мумкинлигини акс эттирган.

Унинг талабига кўра, эҳтиёт чорасидан қайси бирини қўллаш масаласини ҳал қилишда суриштирувчи, терговчи, прокурор, суд қўйилган айбнинг оғирлигини, айбланувчининг шахсини, машғулот турини, ёши, соғлиғи, оилавий аҳволи ва бошқа ҳолатларни ҳам эътиборга олмоғи керак. Ўйлайманки, асосан иқтисодий жиноятлар бўйича, қолаверса, кам аҳамиятли, эҳтиётсизлик оқибатидаги жиноятлар кабиларга ушбу қонун кенг қўлланилиши самара беради. Бунда, албатта, аҳоли — фуқаро ушбу қонунни билмоғи, лозим ҳолда тегишли талаб билан мурожаат қилиш маданиятини эгалламоғи керак.

Парламентимизнинг 1999 йил 20 августдаги сессиясида мамлакатимиз раҳбари ушбу муаммо ечимига оид янги ташаббусни ўртага ташлади. Унда амалдаги жиноят қонунчилигимизнинг қатор моддаларида қамоқ ва озодликдан маҳрум этиш каби оғир жазоларни енгилроғи билан алмаштириш, имкон қадар озодликдан маҳрум этмасдан бошқа таъсир чоралари кўриш масаласи акс этган эди. Олий Мажлис сессияси таклифларни тўлиғича қабул қилди. Кам аҳамиятли, жамият учун унчалик катта хавф туғдирмайдиган 23 та моддада кўрсатилган хатти-ҳаракатлар учун, албатта қилмиш содир этувчининг шахси, бошқа тегишли маълумотлари эътиборга олиниб, жамиятдан ажратилмаган ҳолда чоралар қўллаш ушбу қонунга киритилган ўзгартиш ва қўшимчаларга асос қилиб олинди.

Бу янги — инсонпарвар талаблар ҳам қонун амалиётида қўлланила бошланди. Аммо, тан олиш керак, айрим суд-прокурор-тергов ходимларининг иш маромида қотиб қолган, инерция билан аввалгидек иш юритиш мароми устунлик қилмоқда. Баъзи ички ишлар идоралари, қидирув ва тергов ходимлари учун, ноқонунийлик, жиноят белгиси салгина кўзга ташланиши билан, биз юқорида келтирган ҳолат ва вазиятни сўрамай, (аниқроғи, ўйламай) нетмай шахсни ҳибсхонага йўналтириш ҳолларига дуч келаяпмиз. Айрим прокурорларимиз ҳам «айби борми-бор» деган ақидани одат қилиб, ўйлаб ўтирмасдан «санкция»ни босиб бераверяпди. Иш судга ўтгач эса, «қамоқдами, демак, озодликдан маҳрум этиш жазоси тайинлаш»ни одат қилган ҳолларга ҳам рўбарў бўлаяпмиз.

Хўш, бундай амалиёт тўғрими? Адолатлими? Қолаверса, жиноятчиликка қарши курашда самарали йўл шуми? Шундай йўл билан жиноятчилик саҳнини пасайтира оламизми? Адашган шахсни тўғри йўлга тортишда қўл келадиган услубми бу? Менимча, йўқ. Мутлақо, йўқ!

Баъзида ҳуқуқни муҳофаза этувчи идораларда потенциал (муккасидан кетган) жиноятчи билан тасодифий ёки адашув, хато туфайли фалокатта ўралашиб қолган шахсни ажратиб олиш маҳорати етишмаслигини рад этиб бўлмайди.

Фикримизни юзлаб озодликдан маҳрум этилганлар ишлари бўйича юқори инстанция судларида оғир жазо қўлланилгани боис озод этилганлар, маълум давр тергов ҳибсхоналарида сақланганларни юқори поғонанинг аралашуви билан гаров ёхуд тўғридан-тўғри очиқликка чиқариб юбориш фактлари тасдиқлайди.

Таъбир жоиз бўлса, мен бу борада баъзи фикрларимни, ўз таклиф-мулоҳазаларимни билдирмоқчиман.

Биринчидан, ҳуқуқни муҳофаза этувчи идоралар мутасаддилари, соҳа мутахассислари ва назариячиларни жалб этган ҳолда, инсонни ҳибсга олишнинг ҳар тарафлама пухта ишланган асосларини мукаммал ишлаб чиқиши ва соҳа ходимларига «ойна» тарзида тарқатилиши, ўқитилиши ва уқдирилиши керак.

Иккинчидан, тергов ҳибсхоналарини ички ишлар идораларининг ихтиёрига бериб қўйиш ва назорат тартибида маълум муддатларда прокурорлик текширувлари ўтказиш билан бу муаммога тўла ечим топилади деб бўлмайди. Менимча, бу назоратга жамоатчилик, инсон ҳуқуқлари бўйича ташкилотлар аралашувини ҳам йўлга қўймоқ керак.

Учинчидан, кам аҳамиятли, унча оғир бўлмаган жиноятлар бўйича прокурор-тергов фаолиятидаги ҳар бир қамоққа олиш фактини юқори турувчи орган назоратга олиши, ўрганиши, қонун доирасида аралашуви лозим, зеро расмий жиҳатдан айбли бўлсада қамоқда сақлаш зарурати борлиги эътиборсиз қолмаслиги керак. Табиийки, судларда ҳам ушбу тур ишлар бўйича жазо тайинлаш амалиёти мунтазам ўрганилиб борилмоғи, хатога йўл қўйилган ҳолат зудлик билан тузатилиши таъминланиши керак.

Тўртинчидан, амнистия актларини қўллаш амалиёти, эҳтиёт чорасини ўзгартириш, жазо ўташ жойларидан муддатидан олдин озод қилиш, қамоқ ва озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ жазоларни шартлиси билан алмаштириш каби фаолиятни мунтазам назорат остига олиш, чуқур ўрганиб боришни амалиётга киритишга ҳожат бор.

Бешинчидан, дастлабки терговда шахсни қамоққа олиш ёхуд судларда озодликдан маҳрум этиш жазоси тайинланишида айбланувчининг шахси нақадар чуқур ўрганилганлиги асосий мезонлардан бири бўлиб ҳисобланмоғи керак. Бунга жамоатчилик, жамоат ташкилотлари, нуфузли идора ва шахслар, депутатлар ёхуд халқнинг ишончли, мухтор вакиллари муносабатлари инобатта олиниши ҳам киради.

Олтинчидан, терговда ҳибсга олиш ёхуд судда жазо тайинлашда маҳалла, ўзини-ўзи бошқариш органлари фикри билан ҳисоблашишни йўлга қўйиш лозим. Зеро, шахсни бу ердагичалик яхши ва мукаммал билиш мумкин эмас. Катта давлат ваколатлари ўтказилган бу — янги бўғин ва тизилмаларга ишонч билдиришдан ташқари, уларнинг масъулият руҳини ҳам оширади. Қолаверса, ўзига ишонч олган шахс, бу — ўзи ва оиласи яшаб турган бўғин олдида жавобгарлигини кўпроқ ҳис қилади. Бу органларга, албатта, шахснинг озод бўлиб қайтгандан сўнгги ҳаёти, меҳнати, иш билан таъминланиши, амалий ёрдам олиши, жамиятга мослашуви (адаптация) каби масалалар юзасидан ваколат доираси ва жавобгарлигини ошириш ҳам қўйилмоғи керак.

Хуллас, бугун Ўзбекистон ўз қонунларига таянган ҳолда инсон ҳуқуқлари ҳимоясини кафолатлаш орқали демократия сари дадил бораётганлигни ҳеч ким рад этаолмайди.

Конституциянинг 44-моддасида «ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади», дейилганлиги ва унинг ишлай бошлаганлиги фикримиз далилдир.

Асосий Қонунимиз талабига кўра, эндиликда «Кучли давлатдан — кучли фуқаролик жамияти сари» тамойили устувор бўлар экан, демак, инсоннинг, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликлари ҳар томонлама ҳимоя қилиниши таъминланмоғи зарур.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг XIV сессиясида Президентимиз суд — ҳуқуқ соҳасини ислоҳ қилиш масалаларига алоҳида тўхталиб, *«суд тизимини ислоҳ қилиш, аввало, ҳукм чиқарувчи судьяларнинг чинакам мустақиллигини таъминлашга қаратилиши керак, судни жазоловчи орган деб биладиган одам судга ўз ҳуқуқлари ва эркинликларини, манфаатларини ҳимоя қилиши лозим бўлган орган сифатида мурожаат қиладиган бўлсин, шундагина суд ҳокимиятнинг ҳақиқий мустақил учинчи тармоғига айланади»*, деган эди. Бугунги кун судьялари бундан қандай хулоса чиқармоғи керак? Мутлоқ мустақил бўлиб, ўз билганимизча иш кўраверамиз дебми? Асло бундай эмас. Энг аввало, судьянинг мустақиллиги, бу халқ ва қонун олдида катта масъулият деганидир. Улар инсон тақдирини ҳал этишдек юксак ишончни биринчи навбатда фуқароларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилишдек шарафли ишда оқламоғи лозим. Аввало қонунийлик, ўз номига мос «одил судлов», адолатпарварлик ва фуқаропарварлик, беғараз шафқат ва қатъият, холисона мурувватни ҳамроҳ қилмоқ керак. Бу нафақат судьяларга, балким инсон тақдири, ҳуқуқи билан боғлиқ фаолият йўлини тутган ходим — хоҳ прокурор, хоҳ милиция ходими, хоҳ бошқа ҳуқуқни муҳофаза этиш соҳаси вакили бўлсин, барчасига тенг тааллуқли деб ўйлайман.

Мана, Муборак Рамазон ойи арафасида диндор-биродар юртдошларимиздан муборак Ҳаж зиёратига борувчиларга давлат томонидан ёрдам кўрсатиш ҳақида ҳукумат қарори имзолаганининг гувоҳи бўлдик. Бир вақтнинг ўзида 2000-2005 йилларда ёлғиз кексалар, пенсионерлар ва ногиронларни ижтимоий ҳимоялашга қаратилган чора-тадбирлар хусусидаги қарор эълон қилинди. Бу қабилдаги савобли, инсонпарвар сиёсатни бизнинг ватандошлар ўз танасида ҳис этмоқда, элига қайишадиган йўлбошчиси ва мағрур яшашга имкон яратилаётган ватани, юрти борлигидан фахрланмоқда.

Уларнинг замирида ҳам инсон, миллатимиз аъзолари манфаати учун қайғуриш ётибди. Бугун — оламни ахборотлар оқими қамраб олган замонда, барчамиз қўшни давлатлардаю бизда бўлаётган ишларни солиштирган ҳолда, эшитиб, ўқиб, зангори экранларда кўриб турибмиз. Бундай *Бахт ва Ватан камдан-кам халқ-элатларга насиб этган*, деб фахрлансак арзийди. Унинг қадрига етайлик. Бахтимизни, ватанимизни, одамларимизни асрайлик. Бир одамга ёки бир марта бўлсада, қилинган адолатсизлик, бу аслида жамиятга, барчага қилинган дағдаға билан тенглигини тушунайлик. Ана шунда халқ одил судни, адолатни, юритаётган ҳуқуқий сиёсатимизни ўз таянчи, ўзини муҳофаза этувчиси деб билади, ҳимояланади, ҳимоя қилади.

2000 йил бўсағасида

Шу сонга хабар

НАЖОТКОРЛАР ДАЪВАТИ

Мамлакатимизда олиб борилаётган иқтисодий ислоҳотлар, шунингдек, ҳуқуқий демократик жамият барпо этиш, кишилар онгида маънавият ва маърифатни, теран тафаккурни шакллантириш борасидаги саъй-ҳаракатлар бевосита Президентимиз Ислом Каримов номи билан боғлиқдир.

Шуни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоизки, республикада тинчлик ва осойишталикни барқарор сақлаб туриш баробарида ижтимоий муҳофазанинг йилдан-йилга кучайиб бориши, халқимизнинг ёрқин келажакка бўлган ишончини янада орттирмоқда.

Барчамизга аёнки, мустақилликкача бўлган даврда мамлакатимиз аҳолисини фавқулодда вазиятлардан ҳимоя қилиши лозим бўлган «Фуқаро муҳофазаси» ишлари бўйича бошқарма номигагина ишлаб келарди. Истиқлол йилларида бу соҳага жиддий эътибор берилиб, алоҳида вазирликка айлантирилди ва бу борада ҳукуматимизнинг ўнга яқин қарори қабул қилинди. Яна бир қувончли жиҳати шундаки, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг ўн бешинчи сессиясида «Аҳолини ва ҳудудларни табиий ва техноген хусусиятли фавқулодда вазиятлардан ҳимоя қилиш тўғрисида»ги қонун қабул қилинди. Шубҳасиз, айтиш жоизки, бу муҳим ҳужжат мамлакатимиз аҳолисини турли офатлардан муҳофаза қилишнинг муайян кафолатидир.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Фавқулодда вазиятлар вазирлигида 1999 йил якунларига бағишлаб ўтказилган йиғилишда вазир Баҳодир Қосимов сўз олиб, Президентимиз томонидан 2000 йилни «Соғлом авлод йили» деб эълон қилиниши вазирлик шахсий таркиби зиммасига алоҳида масъулият юклайди, деди. Чунки ҳар қандай вазиятда доимо шай турадиган қалби қайноқ ёшларни она- Ватанимизнинг жасур, довюрак, нажоткор ҳимоячилари этиб тарбиялаш шу куннинг муҳим талабидир.

Мажлис якунида Вазир 2000 йил 9 январда бўлиб ўтадиган сайловда Фидокорлар Миллий Демократик партияси томонидан Ўзбекистон Президентлигига номзоди кўрсатилган Ислом Абдуғаниевич Каримов номзодини қўллаб-қувватлашга чақирди.

Фавқулодда вазиятлар вазирлиги матбуот хизмати

Мамлакатлар, одамлар, одатлар

ЯНГИ ЙИЛ ҚАЕРДА, ҚАЧОН, ҚАНДАЙ КУТИЛАДИ?

Ҳар бир миллат ва элатнинг аждодларидан қолган, бошқаларникига ўхшамас, ўз урф-одатлари, удумлари бўлади. Янги йилни нишонлашда ҳам ҳар бир халқнинг ўзига хос анъана ва русмлари бор. Қуйида шу ҳақда фикр юритмоқчимиз.

Японлар янги йил байрами арафасида жами идиш-товоқларни тозалаб ювиб, эски йил сувидан бир томчи ҳам қолдирмай, идишларнинг барчасига тоза булоқ суви тўлдиришади. Хонадонларнинг эшигига узоқ умр ва садоқат рамзи ҳисобланувчи бамбук ва қарағай новдаси осиб қўйилади. Соат миллари тунги 12 ни кўрсатганда Будда ибодатхонасидаги қўнғироқлар 108 марта жом уради. Бунинг сабаби Японияда 100 ва 8 рақамлари бахтли рақамлар ҳисобланади. Зилол булоқ суви Янги йилда оғизга олинадиган биринчи ичимликдир. Янги йил тонгида японлар жуда барвақт туришади. Дастлабки қуёшнинг илк нурини кўришга ошиқадилар. Япониядаги энг баланд жой - Фудзияма тоғи тепасига чиқиб, тонг отишини сабрсизлик билан кутиб олувчилар ҳам кўпчиликни ташкил қилади.

Мўғилистонда эса Янги йилни яқин вақтларгача баҳорда нишонлаш урф эди. Эндиликда улар бу санани 1 январда байрам қилишади. Мўғуллар Янги йил байрамини «Цаган сар», яъни «оқ сой» деб атайди.

Байрам куни ҳар бир оилада қўй гўшти пиширилади, чучвара тугилади. Мўғулларнинг эътиқодича, Янги йил оқшомида кўп овқат ейилса, йил бўйи ҳамма нарса тўкин-сочин бўлар эмиш.

Мўғилистонда Янги йил тантаналарида Қорбобо эмас, балки чўпон асосий ўрин тутади. Чўпоннинг қўлида бурнаки, чақмоқтош ва қамчи бўлади. У ўчоқларга ўт ёқиб кетади.

Шаҳноза МУҲАММАДИЕВА
тайёрлади

Янги йил ҳазиллари

ҲУҚУҚШУНОСЛИК ФАНЛАРИ ДОКТОРИ, ПРОФЕССОР АКМАЛ САИДОВГА

Машҳур ҳуқуқшунос САИДОВ Акмал
Барча муаммони тезда қилар ҳал.
Инсон ҳуқуқлари топталмаса бас,
Шу унда ягона армону ҳавас!

* * *

ҚИЗИҚЧИ ҲОЖИБОЙ ТОЖИГА

Саҳнага чиқишнинг бўлса иложи,
Даврани яшнатар Ҳожибой Тожи.
Дерки: «Ўзим гуруҳ, ўзим сўққабош»,
Билмадим у қанча оларкин маош?

2000 йил бўсағасида

Янги йил ҳазиллари

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ АРТИСТИ ЮЛДУЗ УСМОНОВАГА

Санъатни-ку этган эди
Юлдуз чароғон,
Олий Мажлис саройида
бўлса нурафшон.
Ҳа, кимни қўлласа
Тангри Таоло,
Доим ўз ишини
билгайдир аъло.

Аслзод БЎРИ

Байрам маслаҳатлари

КЎК ЧОЙ ҲЎПЛАНГ, КУЧ ТЎПЛАНГ!

Биз деярли ҳар куни севиб ичадиган чойнинг барча хусусиятларини яхши билмас эканмиз. Воганинген университети доктори Микоэл Хертог чойнинг инсон жисмига фойдаси борлигини, ундаги «флаваноид» моддаси қондаги холестеринни зарарлантиришини билдирди.

Кўк чой рак касаллигининг олдини олибгина қолмасдан, унга қарши восита ҳам экан. Буни Япония ва амриқолик олимлар тасдиқладилар. Уларнинг атайлаб рак юқтирилган сичқонлар устидан ўтказган тажрибаси шуни кўрсатдики, кўк чой «ичиш» натижасида бу касалликнинг олди олинган.

Кўк чойда антиоксидант моддаси бўлиб, у ракни келтириб чиқарувчи вирусни ўлдиради. Ҳар бир киши кун давомида 10 пиёла чой ичиши кони фойда экан.

Кўк чой чекувчилар учун айниқса фойдалидир.

Тибетликлар чойни коктейл каби кўпиртириб ичишни ёқтиришади. Бунинг учун чойга туз ва сарёғ қўшиб роса аралаштирилса бас, у кўпиради.

Мўғуллар сут, ёғ, ун ва ёрма қўшиб истеъмол қилишни ёқтиришади.

Ҳиндлар эса чойни совутиб, унга шакар, лимон аралаштириб, муз билан ичишни хуш кўришади.

Ўзимизда эса... уни қўйинг, буни қўйинг, қора қўчқор думбасидан бўлган девзира гуручли паловхонтўрани паққос тушириб, ана ундан кейин иссиқ-иссиқ чой ҳўплашга не етсин!..

Эски йилда қолиб кетсин

«УЙ ОЛИБ, УЙСИЗ ҚОЛДИК»

(Боши 1-бетда) Мазкур жавобни ўқибоқ, ўйланиб қоласан киши. Ахир, 1996 йил бу хонадон Ольга Ораева ва Музаффар Ҳусеновлар томонидан ўзаро рози-ризолик билан Асатилла Ҳусаинов ва Гулчеҳра Ўриноваларга 1500 АҚШ долларига сотилганди, олувчиларни ишонтириш учун тилхат ва уйнинг 1993 йил 28 июлда рўйхатдан ўтказилган 11067-сонли давлат далолатномасини ҳам қўшиб топширишганди, олувчиларни шу уйга кўчиб киришига розилик беришганди-ку! Шундай бўлса-да, яна бу уй орадан 3 йил ўтиб, бирдан 1999 йил 20 январда янги мижоз Нодир Иброҳимовга дубликат ҳужжатлар билан сотилгани уччала суд босқичида нега шубҳа уйғотмади?

Эътибор беринг, сотувчилар уйни 1996 йил сотишади. Кўп ўтмай, олувчилар шу уйга кўчиб киришади, сотувчи М.Ҳусенов уйни расмийлаштириб бераман, деб А.Ҳусаиновдан яна 55 минг сўм пул олади.

1997 йил бир жинояти учун Музаффар Ҳусенов озодликдан маҳрум этилгач, Ольга Ораева турмуш ўртоғим қамоқдан чиқиши билан уйни расмийлаштириб берамиз, деб олувчи Асатилла Ҳусаиновни алдаб келган.

1998 йил 3 февралда Ольга Ораева олувчиларга бериб қўйган уйнинг 11067-сонли давлат далолатномасини «йўқотдим» деб ёлғон баҳона билан уйнинг янги давлат далолатномасини олиш учун Бухоро шаҳар ҳокими К.И.Очилов номига ариза берган.

1999 йил 20 январда шу дубликат - давлат далолатномаси билан Ольга Ораева мазкур уйни янги мижоз Нодир Иброҳимовга сотган. Янги мижоз эса ўзининг «қонуний ҳуқуқини талаб қилиб», уйда яшаб келаётган биринчи олувчиларга аввал телефон орқали дўқ-пўписа қилиб, уйни бўшатиб беришни талаб қилган. Сўнг судга мурожаат қилган. Нодир Иброҳимов фаолиятини баҳолашдан тийилиб турсак-да, Ольга Ораева билан унинг турмуш ўртоғи Музаффар Ҳусеновлар фаолиятини аввал одамгарчилик, виждон ва иймон ҳукмига, қолаверса, одил қонунларимиз измига ҳавола этсак.

Оддий савол туғилади. Муғомбир Ольга Ораева билан Музаффар Ҳусеновларнинг содда олувчи Гулчеҳра Ўринова билан Асатилла Ҳусаиновларга ва уларнинг 3 нафар норасида гўдакларига нисбатан қилган қилмиши виждонданми? Йўқ, албатта! Жўжабирдек жон, ёш оиладан 1996 йилда олган 1500 АҚШ долларига қон қақшатиб кетиши жиноят қонунларимизда қандай тавсифланади?

Мазкур ишдаги уй олди-сотдиси билан боғлиқ О.Ораеванинг хатти-ҳаракатлари фирибгарлик жиноятига жуда яқин эмасми? Хуллас, бу саволга Ўзбекистон Республикаси Олий Суди аниқлик киритади, деб умид қиламиз.

Шикоят хатининг иккинчисини шу мавзуда адолат излаётган сурхондарёлик Ҳусан Тоиров йўллаган.

«Денов шаҳри, Гулистон кўчасидаги 85-уйнинг 21-хонадонида истиқомат қилувчи Турсунтош Йўлдошевага 1995 йил март ойида 30 минг сўм қарз бергандим. Турсунтош Йўлдошева эрта-индин деб, 1 йил алдаб юрди. Бошқа қарзлари ҳам кўпайиб кетганлиги ва 30 минг сўм қарзини узолмаётганлиги учун юқорида кўрсатилган уйни сотмоқчилигини айтиб келди. У яна 50 минг сўм пул берсангиз, шу уйни сизга расмийлаштириб бераман, деди. Мен ака-укаларимдан қарз олиб, Т.Йўлдошева айтган 50 минг сўмни гувоҳлар С.Ҳайназаров, Д.Набиева, Р.Тоировалар олдида санаб бердим. Т.Йўлдошева 1996 йил 7 феврал куни пулни санаб олгани, уйни менга сотгани ҳақида тилхат берди. 8 феврал куни олди-сотди шартномасини қонуний нотариусдан тасдиқлатдик. У уйни 1997 йил май ойида бўшатиб беришга ваъда қилди. 1997 йилда эса у уйни бўшатмади. Яна бир йил кутдим, охири судга бердим. Ҳамма ғалва шундан бошланди...»

Ҳ.Тоировнинг шикоят хатини ва унга илова қилинган суд ажримларини, талай ҳужжатларни қайта-қайта ўқиб чиқдик. Эътибор беринг, Ҳ.Тоировдан Т.Йўлдошева 1995 йил мартда 30 минг сўм қарз олади. 1996 йил 7 февралда яна 50 минг сўм накд пул санаб олади. Эртаси 8 февралда уйни қонуний расмийлаштиради.

1997 йил май ойида уйни бўшатиб беришдан бош тортиб, яна бир йил Ҳ.Тоировни сарсон қилади. Ҳам пулидан, ҳам сотиб олган уйидан айрилиб қолаётган Ҳ.Тоиров 1998 йил май ойида Т.Йўлдошевани уйидан мажбурий тартибда кўчиришни сўраб, Денов шаҳар судига мурожаат қилади.

Т.Йўлдошева ҳам анойилардан эмас экан, отдан тушса-да, эгардан тушмади ва дарҳол онаси Хурсаной Ҳайдарова билан тил бириктириб, (вақтларга эътибор беринг) орадан 2 йилу 3 ой (1996 йил 8 феврал - 1998 йил май) ўтиб, Ҳусан Тоировга ва Денов шаҳар нотариал идорасига нисбатан уйнинг олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас, деб топиш ҳақида қарши даъво аризаси билан Денов шаҳар судига мурожаат қилади.

Денов шаҳар суди масалани обдон ўрганиб чиқди. Ким ҳаққу ким ноҳақлигига тўла ва ҳар томонлама ишонч ҳосил қилди. Тўпланган иш материаллари, гувоҳларнинг судда берган асосли барча кўргазмалари, она-боланинг найранглари, ҳамма-ҳаммаси адолат тарозисида тенг тортилди.

Айниқса, Хурсаной Ҳайдарованинг турмуш ўртоғидан қолган Ш.Рашидов кўчасидаги 4 хонали 13-уйда бир ўзи доимий истиқомат қилишини, қизининг Гулистон кўчасидаги 85-уй, 21-хонадонида шунчаки рўйхатда туришини унинг ўз ўғиллари Хидир ва Турдиали Йўлдошевлар, келини Хурсанд Йўлдошева, маҳалла қўмитаси раиси Каттабой Абдуназаровлар аниқ-тиниқ далиллар билан исботлаб беришади.

Қарздор Турсунтош Йўлдошеванинг Ҳ.Тоировдан 30 минг сўм қарз олганлиги, яна ундан 50 минг сўм пул олиб, уйини Ҳ.Тоировга қонуний сотганлигини гувоҳлар Суннат Ҳайназаров, Робия Тоирова, Қобилжон Кенжаев, Саломат Алибоева, Гулнора Жўраева ҳамда нотариус Эъзозхон Холматовалар ҳар томонлама исботлаб беришган.

Денов шаҳар суди ишга якун ясаб, Ҳ.Тоиров даъвосини қаноатлантиради ва Турсунтош Йўлдошевани мазкур уйдан мажбурий тартибда кўчириш ҳақида қарор чиқаради. Хурсаной Ҳайдаровага қизи Турсунтош Йўлдошевага нисбатан уйдан (ёки уй пулидан - ред.) ҳисса ажратиш ҳақида даъво қилиш ҳуқуқи тушунтирилади. Бироқ...

Турсунтош уйдан кўчирилгач, ғалваларлан безиган, иқтисодий қийинчиликка мубтало бўлган Ҳусан Тоиров 1998 йилнинг сентябр ойида уйни Турдихол Жўраевага 390 минг сўмга сотиб юборади. Бундан жазаваси қўзиган она-бола орадан яна салкам бир йил ўтиб, 1999 йил сентябрда вилоят судига мурожаат қилади. Вилоят суди эса ишни кўриб чиқиш учун Денов туман судига «топширади».

Денов туман суди ишни 1999 йил 24 сентябрда очиқ суд мажлисида узил-кесил кўриб чиқиб, Турсунтош Йўлдошева билан Хурсаной Ҳайдароваларнинг даъволари етарли далил-исботлар билан қонуний рад этилади. Бироқ бу масалада ҳар икки суднинг бирдек ҳал қилув қароридан «қониқмаган» вилоят судидаги «ҳимоячи»лар ишни энди «ўзлари кўриб чиқишга» қарор қилишади.

Тўғри, суднинг ажрими ва қарорларига баҳо беришга «ожизмиз». Гарчи фикр билдириш ҳуқуқидан маҳрум этилмаганлигимиздан фойдаланиб, вилоят судининг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъатининг 1999 йил 8 октябрда чиқарган ажримига қисман тўхталсак. Чунки шу ажрим билан энди тинчиётган машмаша эски чипқондек яна газак олди.

«Гарчи тарафлар, - дейилади ажримда, - ***бир-бирларига 30 минг сўмдан ташқари, яна 50 минг сўм беришганлиги ёки олишганлигини кўрсатишса-да, суд улар ўртасидаги муносабатлар 30 минг сўмлик қарз шартномасидан бошланганидан келиб чиқиб, ишни мазмунан ҳал қилмоқни лозим деб топади, чунки улар ўртасидаги кейинги келишувлар бир тарафнинг иккинчи тарафнинг ноқулай шароитга тушиб қолиб, ўзи учун ноқулай бўлган шартлар билан келишган ҳолда шартномавий муносабатларга киришганлигини кўрсатиб турибди.***

Шунга кўра, Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 123-моддасига асосан 7.02.1996 йилда даъвогар Ҳ.Тоиров ва жавобгар Ҳ.Йўлдошевалар ўртасида тузилган уй-жойни олди-сотди шартномаси асоратли битим деб ҳисобланиб, ҳақиқий эмас деб топилмоғи лозим. Шунингдек, улар ўртасида тузилган қарз шартномасини ниқоблаш мақсадида тузилган битим деб ҳисоблайди ва Ўзбекистон Республикаси ФКнинг 124-моддасининг 2-қисмига биноан тарафлар ҳақиқатда назарда тутилган қарз шартномасига доир қоидаларни қўллашни лозим деб топади».

Бир қарашда чиройли қарор, асосли хулоса. Аммо... Гап ана шу «аммо»да. Биз ишга тааллуқли барча эпизодларни, юқорида таъкидланган барча ҳолатларни такрорлаб ўтиришга ҳожат йўқ, деб билдик. Ўзбекистон Республикаси Олий Судига тақдим қилинадиган барча ҳужжатларда Турсунтош Йўлдошева ва Ҳусан Тоировларнинг шахсини тасдиқлайдиган, рад этиб бўлмас далил-ҳужжатлар мавжуд. Адолат ким тарафда-ю, разолат ким тарафда?! Ҳаммаси манаман деб турибди. Вилоят суди ажримида таъкидланганидек, ҳақиқатан ҳам бу битим асоратли битимми?

Бу ерда асосий жабрланувчи, ноқулай шароитга тушиб қолган ким ўзи? 1995 йил март ойида бола-чақасининг ризқидан қийиб, 30 минг сўм қарз бериб, уни йиллаб ололмаган, 1996 йил 7-8 февралда яна 50 минг сўм пул бериб, уйни расмий равишда сотиб олган ва Турсунтош Йўлдошева яшаб турса-да, барча коммунал тўловларни ўзи (ишнинг 33-бетидаги ҳужжатлар асосида) қонуний тўлаб келаётган Ҳусан Тоиров эмасми?!

Ёки Ҳ.Тоировнинг «алдаш ёки ишончни суиистеъмол қилиш, эҳтимол фирибгарлик йўли билан мулкий зарар етказаётган» аввалига 30 минг сўм қарз олгани (1995 йил, март) кейинроқ яна гувоҳлар олдида 50 минг сўм қўшимча пул олиб, жами 80 минг сўмга (1996 йил 7-8 феврал) уйини сотганлиги ва нотариусдан олди-сотди шартномасини тасдиқлатган ҳамда уйни 1997 йил май ойида бўшатиб бераман деб алдаб, 1998 йил май ойигача (суд қароригача) бўшатиб бермай, Ҳ.Тоировни сарсону саргардон қилиб, унга ҳам моддий, ҳам маънавий зиён етказган ва яна ўнлаб одамлардан Раҳима Турсунова, Сафарали Ҳакимов, Исмат Насруллаев, Муаззам Халилова, София Ҳамаева, Рустам Ҳайитовлардан тилхат асосида 10-20 минг сўмлаб қарз олиб, бермай юрган Турсунтош Йўлдошевами? Ким жабрланувчи?

Мазкур муаммо энди фақат Ўзбекистон Республикаси Олий Суди томонидан адолатли ечим топишига ишонамиз.

Энди Тошкент шаҳри М.Улуғбек тумани «Ирригатор» мавзеси 3-уй, 13-хонадонда истиқомат қилувчи Эркин Бойхўрозовнинг шикояти билан танишинг.

«1985 йилдан бери Тошкент шаҳар 4-қурилиш тресги очиқ турдаги ҳиссадорлик жамиятига қарашли аввал 7-, кейинчалик 14-қурилиш бошқармасида прораб бўлиб ишлайман. Тўрт нафар фарзандим бор. Трест бошлиғи бўлиб ишлаган А.Тўхтаевнинг рухсати билан 1995 йилдан буён «Ирригатор» мавзеси 3-уй, 13-хонадонда яшаб келмоқдаман. Бу хонадон қаровсиз, эшиклари бузилган, барча керакли анжомлари ўғирлаб бўлинган, ташландиқ ҳолда эди. Мен ўз ҳисобимдан уйни таъмирладим. Ҳозирги кунда фарзандларим мактабга, боғчага боришади. Ўзим 1987 йилдан қурилиш бошқармамизда уй олишга навбатда тураман. Яшаб турган уйнинг барча маҳаллий солиқлар ва хизмат тўловларини тўлаб келаяпман.

Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги буюртмасига асосан биз қуриб битказган 2-, 3-, 4- ва битказилаётган 1-уйларнинг ҳар биридан шартномага кўра 10 фоизи бизнинг ташкилотга берилиши керак. Қуриб битказилган 2-уйдаги 5- ва 16-хонадонлар бизнинг ташкилотга берилиши керак эди. Аммо у хонадонларни вазир ўринбосари А.С.Нисневич ўзининг ходимлари ва бошқа ташкилотларга бериб юборди. Низоли мен яшаб турган 13-хонадон ҳам аввалига бизнинг трестга ажратилган эди. Кейин уни бизга бермаслик мақсадида қасддан бошқа 12-хонадонга алмаштирилди. Шундай қилиб, вазирликнинг даъвоси билан М.Улуғбек туман прокурорига бизни оила аъзоларимиз билан ҳеч қанақа уй-жой бермасдан, мажбурий кўчиришни топширдилар. Туман прокуратураси уйдан чиқариш ҳақида фуқаролик иши очиб, 1999 йил 21 майда туман судига юборди. 1999 йил 21 июнда туман суди уйдан мажбурий тарзда кўчириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди. Қарордан норози бўлиб 1999 йил 6 июлда шаҳар судига кассация шикояти билан мурожаат қилдик. Шаҳар суди ишни юзаки кўриб чиқиб, туман суди ҳал қилув қарорини тасдиқлади.

Мен бу қарор ва ажримлардан норозиман. Оилам ва 4 нафар фарзандим билан шу хонадонга трест бошқармаси бошлиғи рухсати билан кириб ва уларнинг ҳужжатларни расмийлаштириб беришига ишониб, 5 йилдан бери яшаб келаётганлигимни, болаларимнинг шу ердан мактабга ва боғчага бораётганлигини, 13 йилдан буён уй олиш учун навбатда турганлигимни ҳамда Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги билан бизнинг ташкилот ўртасидаги шартномага асосан қурилган уйлардан 10 фоиз хонадон ажратилишини инобатга олиб, туман судинцг 1999 йил 21 июн ҳал қилув қарорини, Тошкент шаҳар суди 1999 йил 2 сентябр кунидаги ажримини бекор қилишда ва шу хонадонни оиламизга қолдиришда амалий ёрдам кўрсатишингизни ўтиниб сўраймиз...»

Шикоят хатида келтирилган далилларга изоҳнинг ҳожати йўқ.

Аммо ишга доир айрим ва муҳим жиҳатларга эътибор қаратсак. Эркин Бойхўрозов бу хонадонга мутлақо ўзга жамоадан ёки ўзга юртдан кўчиб келиб, мутлоқ ўзбошимчалик билан кириб олган эмас. У ўз қўли, ўз жамоаси билан қураётган уйнинг бир хонадонига трест раҳбарининг рухсати билан кирмоқда. Боз устига аллақачон фойдаланишга топширилган бу уйнинг эгасиз, қаровсиз, ташландиқ, шикоятда кўрсатилгандек, эшиги, чироғи ва ромию, «қўл ювадиган» анжомларигача аллақачон таланиб кетган хонадонга кириб, умид билан уни қайта таъмирлаган.

13 йилдан бери уй-жой олишга навбатда тургани учун, буюртмачи ташкилот шартномага кўра қурилиб битказилган уйнинг хонадонларидан 10 фоизини қурилиш трестига беришга мажбур ва қарздор эканлиги учун кирган бу хонадонга. Уй-жой олиш учун навбатда турганларга ҳар бир хонадон адолат мезонида тақсимланишига ишониб кирган.

У аллақандай ўғри, каззоб ёки дарбадар эмас, балки катта бир бошқарманинг кўзга кўринган прораби, яхши оиланинг бошлиғидир.

Энди Қишлоқ ва сув хўжалиги вазири ўринбосари жаноб А.С.Нисневичга айрим эътирозимиз. Хўш, жаноб А.С.Нисневич! Аллақачон, аниқроғи, 1994 йил охирларида мутлақо фойдаланишга топширилган уйнинг 13-хонадони нега орадан салкам 6 йил ўтиб, тўсатдан ёдингизга тушиб қолди?! Шу 6 йил давомида 13-хонадоннинг иссиқ суви, чироғи, санузели ва қўйингки, бошқа воситалар учун тўловларни ким тўлаётгани билан нега қизиқмадингиз? Нега бу ташландиқ хонадонга Эркин Бойхўрозов кириб, уни таъмирлаб, 5 йил оила аъзолари билан яшаб қўйганда, уни бўшатиш ишқига тушиб қолдингиз?! **«Вазирлар Маҳкамасининг кўрсатмасига мувофиқ бу хонадондан кейинчалик фойдаланиш мақсадида резервга сақлаб қўйган»** экансиз, нега уни шунча йил кўз қорачиғидек асрамадингиз?! Бу таъналар туман ҳокимлигига ҳам тааллуқлидир!

Ўзбекчиликда қуш уяси ҳам, чумолининг ини ҳам бузилмасин дейишади. Айтишларича, ҳазрати соҳибқирон Амир Темур оғир жангу жадалдаги ғалабадан сўнг кўчиш олдидан ўша жангоҳдаги ўз чодири ёнида мизғиб олиш учун ёнбошлаб ётиб, ухлаб қолибди. Бир пайт уйғониб қараса, соҳибқироннинг шоҳона тўни этагида бир полапон жонсарак учмоқликка чоғланиб, талпинармиш. Соҳибқирон бу полапон қаердан келиб қолганлигини аниқлабди. Қараса, чодирининг бир бурчагига қуш уя қуриб, икки полапон очган экан. Шунда соҳибқирон полапонни аста қўлига олиб, уясига қўйибди-да, дарҳол навкарларни чақириб, чодирни бузмасликни, балки шу полапонлар ўсибулғайиб учиб кеттунча қўриқлаб туришни буюрибди.

Қиссадан ҳисса, ўзбекнинг шундай шоҳлари бор, шоҳона мардлиги бор. Қадимий одамийлик иймони бор.

Яшаб турган уйидан шу совуқ изғирин кунларда мажбуран кўчага кўчириб чиқарилган Э.Бойхўрозовнинг ҳам 4 нафар, Гулчеҳра Ўринованинг ҳам 3 нафар чирқираган полапонлари кўз олдимга келди.

Алқисса, умидлари чилпарчин, зор қақшаган Г.Ўринова, Ҳ.Тоиров ва Э.Бойхўрозовларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ким ҳимоя қилади?

Ўзбекистон Республикаси Олий Судининг Раиси У.Қ. Мингбоев ўзининг «Конституция ва суд этикаси» мақоласида таъкидлаганидек, **«Суд фуқаролар кўз олдида, уларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ва манфаатларини тенгма-тенг ҳимоя қилувчи орган сифатида гавдаланиши шарт - бу ўта муҳимдир».**

Саҳобиддин СИРОЖИДДИНОВ,
шикоятлар билан ишлаш ва инсон ҳуқуқларини ҳимоялаш бўлими бошлиғи

РУҲИЯТ САБОҒИ

ҲАҚ БИР КЎНГУЛ
БЕРДИ БАНА,
«ҲО»ДЕМАСДИН
ҲАЙРОН БЎЛУР,
БИР ДАМ КЕЛУР,
ШОДЕ ЎЛУР,
БИР ДАМ КЕЛУР
ГИРЁН БЎЛУР.

Юнус ЭМРО

Суд ҳужжатлари ижроси

ЗАРАРНИ УНДИРИШ АДОЛАТНИ ТИКЛАШДИР

(Боши 1-бетда)

Олинган маълумотлар асосида етказилган зарарни қоплаш чоралари кўрилмоқда. Бунга ўхшаш мисолларни кўплаб келтириш мумкин.

1999 йилда жами бўлиб 15 млн. 395 минг 779 сўмга тенг давлат ва жамоат мулкини талон-тарож қилиш жиноятлари орқасидан етказилган зарарларнинг ундирилиши таъминланди, 6 млн. 809 минг 331 сўмлик зарар судланувчилар ҳисобидан қопланди. Шунингдек, фуқароларга талон-тарож жиноятлари орқасидан етказилган зарарларнинг 2 млн. 495 минг 975 сўми, бошқа ҳар хил жиноятлар оқибатида етказилган зарарларнинг 575 минг 303 сўми ундирилиб берилди.

Аммо айтиб ўтиш жоизки, зарарларни тўлалигича ва ўз вақтида ундириш таъминланмаётир. Бунинг бир қатор объектив ва субъектив сабаблари бор, албатта.

Биринчидан, бир қатор судланувчилар жуда кўп миқдорда давлат, жамоат ва фуқаролар мулкини жиноий йўл билан ўзлаштириб, суд ҳукмидан сўнг бундай катта зарарни қайтариб бериш иложини тополмай қолаётир. Бундай ҳолат суд ижроси фаолиятида энг катта ва долзарб муаммолардан бири. Шунинг учун жойларда қарздорларнинг барча имкониятлари ўрганилмоқда, ҳатто уларнинг яқин қариндош-уруғлари, ўртоқлари ва ҳамкасблари ўртасида ҳам бу масалалар муҳокама қилиниб, зарарни қоплаш йўллари қидирилмоқда.

Масалан, Жарқўрғон туман судининг 1998 йил 10 июлдаги ҳукми билан ЖКнинг 167-модда 4-банди, 209-модда 2-банди билан судланган Ҳафизов Олимдан «Шарқ юлдузи» жамоа хўжалиги фойдасига 2 млн. 212 минг 546 сўмлик зарарни ундириш белгиланган. О.Ҳафизов қамоқ жазосини ўтаётганлигига қарамай, унинг уй-жойи кўздан кечирилиб, 250 минг сўмлик мол-мулки, отасининг 15 сотихли 160 туп мевали дарахти бўлган боғи 1 млн. 960 минг сўмга баҳоланиб, ундирувчи балансига ўтказилган. Қолган 2546 сўмлик зарар О.Ҳафизовнинг иш жойида олинмай қолган иш ҳақи ҳисобидан қопланиб, тўла ундирилиши таъминланган.

Иккинчидан, тегишли органлар терговы жараёнида етказилган зарарларни ундиришни таъминлашга оид ҳаракатларга эътиборсиз бўлмоқдалар. Масалан, зарарларнинг бирор сўмини ҳам тергов давомида ундириш чораларини кўрмаганлар, бу борада тегишли процессуал ҳаракатларни амалга оширмаганлар. Натижада тергов ҳаракатлари бошланиб, то суд ҳукми қонуний кучга киргунга қадар муайян вақт ўтиб, етказилган зарарни қоплаш учун лозим бўлган тегишли мол-мулк ва бошқа моддий бойликлар қарздорлар томонидан яширилмоқда.

Бу муаммо бошқармада чуқур ўрганилиб, аниқланган ҳолатлар юзасидан прокуратура органларига тегишли тақдимномалар киритилди.

Амалдаги қонунларнинг жиноятлар орқасидан етказилган зарарларни ундириш билан боғлиқ баъзи бир нормаларини қайта кўриб чиқиш лозим.

Масалан, қонуннинг 276-модда 1-қисмида «жиноят туфайли ёки ақли норасо шахснинг ижтимоий хавфли қилмиши натижасида ўзини мулкий зиён кўрган деб ҳисобловчи шахс ёхуд унинг вакили жиноят иши қўзғатилган пайтдан бошлаб то суд тергови бошлангунига қадар фуқаровий даъво қўзғатишга ҳақлидир», деб кўрсатилган. Ушбу модданинг 5-қисмида эса «жиноят процессида фуқаровий даъво қўзғатмаган шахс, шунингдек, даъвоси кўрилмасдан қолдирилган шахс уни фуқаровий суд ишларини юритиш тартибида қўзғатишга ҳақлидир», дейилади.

Бундай ҳолатлар мантиқан тўғри эмас. Чунки мулкий зарар билан боғлиқ жиноят содир қилинганда давлат, жамоат ёки фуқароларга бевосита зарар етказилади ва бундай ҳолатларнинг аксариятида жабрланувчи ўз аризаси билан ёки хабарномаси билан мурожаат қилиб, айбдорга тегишли чора кўриш масаласини қўяди. Шундай ҳолатда жабрланувчининг қўшимча равишда фуқаровий даъво қўзғатиш зарурияти бормикан? Чунки жиноят ва етказилган зарар бир-бири билан узвий боғлиқ. Шундай экан, содир қилинган жиноят учун жабрланувчининг фуқаровий даъво қўзғатиши ёки қўзғатмаслигидан қатъий назар, жиноий ва моддий жавобгарликка биргаликда тортилиши мантиқан тўғри бўлади. Энг муҳими, қонунга бундай нормани киритиш жиноятлар орқасидан етказилган миллионлаб зарарларни тезкор ундиришни таъминлашга замин яратади.

Шу муносабат билан Жиноят Процессуал Кодекси 276-моддасининг 1- ва 5-қисмлари ва 277-моддасининг 1-қисмидаги «фуқаровий даъво қўзғатилган ҳолларда» деган сўзлар олиб ташланса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Жиноят Процессуал қонунида суриштирувчи ва терговчига бевосита суд ҳукмининг мулкий ундиришлар тўғрисидаги қисми ижросини таъминлаш мажбуриятини юкловчи нормаларни киритиш зарур. Жумладан, Жиноят Процессуал кодексининг 35-бобида суриштирувчи, терговчи учун суриштирув ва дастлабки тергов давомида гумон қилинувчи ёки айбдор ва унинг оила аъзоларининг мол-мулклари ва қимматбаҳо буюмлари, иш ҳақи ва бошқа даромадлари, пул жамғармалари ва қимматбаҳо қоғозлари ва бошқа мол-мулклари ҳақида барча маълумотларни тўплаш ва бу бойликларни хатлашнинг шартлиги белгилаб қўйилса, муаммо ечимини топишда умумий ютуққа эришилади.

Яна бир ҳолатга катта эътибор бериш лозим. Жиноят Қонунининг талабларига кўра, жиноят орқасидан етказилган зарарни ихтиёрий равишда қоплаш жазони енгиллаштирувчи ҳолатлардан бири ҳисобланади. Қонуннинг бундай талаби жуда муҳим аҳамиятга молик. Жиноят содир қилган шахс учун ўзига хос бу қонуний имтиёз уни етказилган зарарни тезлик билан қоплашга ундаш билан бирга, унга тарбиявий таъсир ҳам ўтказади. Шу маънода, бу ҳолат қонунда кенг равишда ифодаланса, айни муддао бўлар эди, деб ўйлаймиз. Бу фикр Жиноят Қонунига 1999 йилнинг август ойида киритилган ўзгартиришларда ўз ифодасини топган. Масалан, ЖКнинг 132-, 173-, 180-, 181-, 198-моддаларининг санкцияларига киритилган ўзгартиришларда етказилган зарар 3 карра миқдори қопланган тақдирда озодликдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган жазо чорасини қўллаш кўзда тутилган. Ўйлаймизки, бундай нормалар барча зарар етказиш билан боғлиқ жиноятлар бўйича белгиланса, мақсадга мувофиқ бўлади.

Чориёр АЛЛАЁРОВ,
Сурхондарё вилояти Адлия бошқармаси бошлиғи, 1-даражали адлия маслаҳатчиси

Фарғона вилояти Охунбобоев туман суди ижрочиси Равшанбек Мамажонов ўзига топширилган ҳар бир ишни вақтида бажаришга одатланган. Шу туфайли туманда нафақа тўлашдан бош тортиб юрган «қочоқ» оталар сони тобора камаймоқда.

Суратда: Р.Мамажонов фуқаро У.Отажонова ҳуқуқий маслаҳатлар бермоқда.

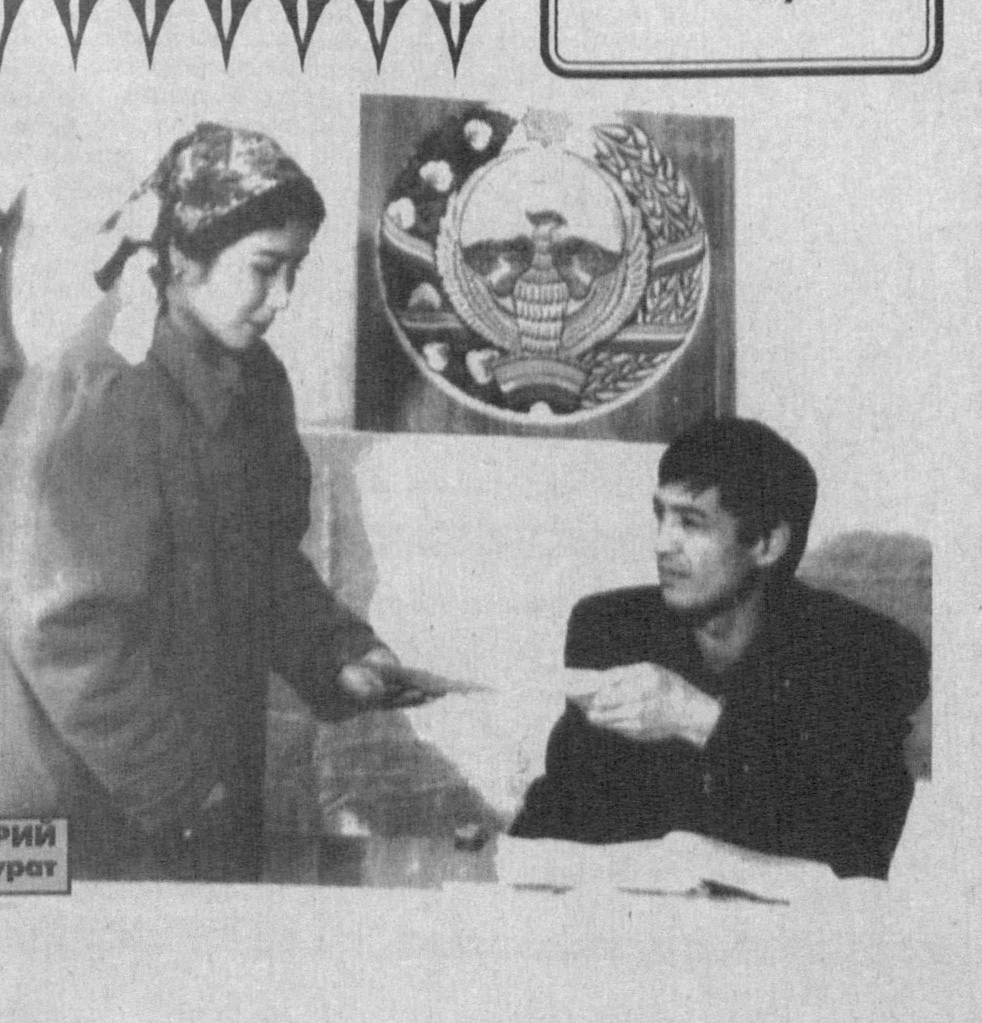

Ғ.МУҲАММАДҚОДИРИЙ олган сурат

Ҳар ким ўзига табиб

ГИЁҲЛАРНИНГ ИЛОҲИЙ НУРИ

Айтишларича, шифобахш гиёҳлар тунда ўзларидан нур таратиб туришади. Табиблар ва бошқа мутахассислар ана шу шуълаларга қараб, уларни бошқа ўт-ўланлар орасидан ажратиб олadилар. Дарҳақиқат, буни фан ҳам тасдиқлайди. Нурнинг даражаси, рангига қараб ҳар бир ўсимликнинг шифобахшлик, қувватбахшлик хусусиятлари аниқланиши мумкин. Аслида нафақат ўсимликлар, балки она сайёрамиздаги барча неъматлар, маъдану моддалар ўз ўрнида «нурли» - шифолидир.

Ҳукмингизга ҳавола этилаётган табобат астрологияси маълумотлари кўп асрлик тажриба, кузатишлар натижасида юзага келган бутун бир илмдан айрим намуналардир. Ҳар ким ўз буржий мучалига қараб, уни ўрганиши, фойдаланиши мумкин. Газетамизнинг ушбу сонида Жаддий буржида туғилганларнинг мижози, табиатига мос неъматлар ҳақида маълумотлар берилаётир. Ўйлаймизки, бу маслаҳатлар Сизнинг дўстингиз бўлиб қолади.

ЖАДДИЙ
(22 декабр-20 январ)

Жаддий буржида туғилганларда суяк, бўғин, тери ва ҳужайра мембраналари заиф аъзолари сирасидан саналади. Уларнинг бошқа буржлар вакилларидан фарқли асосий белгиси - бутун аъзоларида моддалар алмашинуви суст кечишидир. Кўпинча бунинг оқибатида бўғинларда турли моддалар (қаттиқ) йиғилиб, тош пайдо бўлишига замин яратади. Бу халқ тилида тузлар тўпланиб қолиши деб айтилади. Шунинг учун «жаддий»лар енгил ҳазм бўладиган таомларга асосий эътибор қаратишлари лозим. Айниқса, тананинг кальций моддаси билан керакли миқдорда таъминланишига алоҳида аҳамият беришлари зарур. Чунки аввало кальций етишмаслиги боис «жаддий»ларнинг суяк тўқималарига қаттиқ путур етади. Кальций эса сут маҳсулотларида кўп. Яъни «жаддий»лар меъдага оғир келмайдиган оқсил ва углеводларга бой сутли таомларни батартиб истеъмол қилсалар, кони фойда. Яхши қайнатилган гўшт, сабзавотлар, ун-макарон маҳсулотлари ҳам улар мижозига мос тушади.

Қайнатилган тухум пўчоғини қуритиб, ўғирчада талқон қилиб, оз-оздан овқатга қўшиб истеъмол қилиш «жаддий»ларнинг (айниқса, ёш болаларнинг) суяк тўқималари мустаҳкамланишига яхши ёрдам беради.

«Жаддий»лар мевалардан - гилос, олча, қулупнай, маймунжон, кўкатлардан - петрушка ва селдирни саралаб истеъмол этганлари соз. Улар учун сузмадан янги ивитилган қатиқ яхши. Улар қовурилган балиқ, гўшт, картошка ва консерва маҳсулотларидан бирмунча тийилганлари маъқул.

«Жаддий»лар буйрак ва ичаклар фаолиятини яхшилаш учун сершарбат полиз неъматларидан тарвуз, мевалардан, шафтолига «тўйиниб» олишлари ҳам муҳим.

«Жаддий»лар учун керакли қувват маъдани фосфат кальций ва фторид кальцийлар бўлиб, улардан биринчиси, асосан, тухум пўчоғида, иккинчиси эса чой, балиқ маҳсулотларида кўп.

А.ХЎЖАМОВ тайёрлади

«ҚОРАҚАЛПОҚБОЯН»

очиқ турдаги ҳиссадорлик жамияти жамоаси Ўзбекистон халқини яқинлашиб келаётган Янги йил - Соғлом авлод йили билан самимий қутлайди.

1998 йил Испанияда ўтказилган ширинмия ўсимлиги етиштирувчи 136 та мамлакат вакиллари ўртасидаги танловда «Қорақалпоқбоян» маҳсулоти энг сифатли деб эътироф этилди ва «Платина юлдузи» бош совринига эга бўлди.

Ширинмия ўсимлиги томиридан медицинада, «Кока-кола», «Пепси-кола» каби турли, хуштаъм ичимликлар тайёрлашда кенг фойдаланилади.

«Қорақалпоқбоян» ўз маҳсулотларини жаҳоннинг ўндан ортиқ мамлакатларига, жумладан, Америка, Япония, Хитой, Россия, Жанубий Қурия, Туркия каби давлатларига экспорт қилади.

Пақ-пуқ!

ҚАНДИ-ҚУРС ЎРНИГА... ҚАРСИ-ҚУРС!

ёки Янги йил арафасида такрорланаётган айрим беқилиқликлар ҳақида Ҳа...ЗИЛлар

ДАЛА ҲОВЛИНГ КАЛИТИНИ БЕР, УКА!

Биродарлар бир-бирини байрам билан табриклашаяпти. Зайниддин тоға эса хомуш. Сабабини сўрашди:

- Уста, қовоғингизга жабр қилманг, атроф қиш, Янги йил оқшоми шундоқ ҳам қор ёғса ажабмас!

- И-и-ю-рагим «пақа-пуқ»лардан безиллаб қолганда, ука! И-и-я-янги йил яқинлашаверса ўз-ўзидан қулоғим тўрида алланарса қарсиллайверадиган бўлиб қолган. И-и-я-яхшиси, дала ҳовлингнинг калтини бер, Янги йилни янганг билан ўша - тинчроқ жойда кутиб олай...

ТУХУМ НЕГА ҚИММАТ?

Зайниддин тоға «улфат»ларига гурунг бераяпти:

- Биласизми, нега йилдан йилга тухумнинг нархи осмонга чиқаяпти? Сабабини мана, мен биламан. Айрим биродарларимиз Янги йил байрамида болаларига «қанди-қурс» ўрнига «қарси-қурс» олиб беришаяпти. Оқибатда даканг хўрозларимиз юрак хуружи, тутқаноқ касалига чалиниб, йил бўйи товуқларнинг «кўнглини овлаш» ўрнига хапдори ютиб, қўноқдан қўзғалмаяпти. Товуқлар қисир қолгандан сўнг тухум осмондан ёғилсинми?

ҲАР КИМ БИЛГАНИЧА ҚАРСИЛЛАТАДИ

Зайниддин тоға йўлакка яқинлашганда оёғи остида нимадир гумбурлаб, юрагини ёраёзди. Қўрқувдан ранги оқариб, деворга суянганда қаршисида тиржайиб турган «безбет»га кўзи тушди.

- И-и-б-бу нима беқилиқлик, болакай? - инграганича сўради тоға.

- Нега бунақа дейсиз, бобой, - деди болакай ҳиринглаганича. - Янги йил, ҳамма қарсиллатаяпти, мен ҳам қарсиллатаяпман, юрагингиз чатоқ бўлса... мен айбдорманми?

Зайниддин тоға боланинг чаккасига қарсиллатиб тарсаки тортиб юборди.

- Нега урасиз? - кўзини чақчайтирди бола.

- И-и-у-урганим йўқ, болам, қарсиллатдим. Ҳамма қарсиллатаяпти, сен ҳам қарсиллатдинг, мен ҳам. Хафа бўлма, биз - қариялардан келадигани ана шунақа қарсиллатиш. Қарсиллашдан юзинг оғриган бўлса мен айбдорманми?

«ПАҚ»И КЕТДИ, ҚОЛГАНИНИ...

Зайниддин тоға сахий одам, бир майизни ҳам қирқ киши билан баҳам кўрадиганлар тоифасидан. Янги йил арафасида атрофдаги қарси-қурсдан безовталаниб, деразадан кўчага бош «сукди». Қўни-қўшнилар, каттаю-кичик алланарсани қарсиллатиб ётганига кўзи тушди.

- И-и-ҳ-ҳей, биродарлар, инсоф борми? Янги йилни тўкин дастурхон атрофида, куй-қўшиқ билан кутиб олсанглар бўлмайдими? «Пақа-пуқ»ингдан қорин тўярмиди?

- Бизнинг қорин тўяверади, - деди кимдир. - Сиз ҳам баҳраманд бўлинг, деяпмиз-да, отахон!

- Раҳмат, - деди тоға. - «Пақа-пуқ»ларингнинг «пақа»сидан қулоғим тўйди. Қолганини тинчгина ўтириб, бўлишиб еяверинглар.

«Пуқ» эткизиб деразани ёпиб олди.

Мулла САЙИЛГОҲИЙ

Мағфират ойи илҳомлари

РЎЗА САОДАТИ

Тангри Таолодан саодат кутмоқ,
Беш фарзнинг биридир, оҳ, рўза тутмоқ.
Ҳар йили бир ой бу синов-имтиҳон,
Сабру бардош ила ҳар бир мусулмон,
Рўза тутар бериб фитр ила закот,
Фақир, муҳтожларга қилиб илтифот!
Яхшилик қилса ким ушбу жаҳонда,
Аллоҳдан қайтгайдир охир замонда!

Жаҳонгир БЎРИЕВ,
Тошкент Ислом Университети талабаси

Сайилгоҳ гурунглари

КРОССВОРД

ЭНИГА: 3. Тропик мева. 6. Улуғ шоир ва давлат арбобининг меъмуар асари. 9. Американи кашф этган сайёҳ. 11. Майда туёқли уй ҳайвони. 14. Бадиий асар жанри. 15. Ўзбек шоираси Увайсийнинг «Бу на кўк гумбаздир эшиги, туйнугидин йўқ нишон», деб бошланадиган чистонинг жавоби билан аталадиган аёл исми. 16. Машҳур француз ёзувчиси. 21. Машҳур кишиларни эслаганда уни тирик деган маънода айтиладиган сўз. 24. Асарнинг охирги қисми. 25. Суддаги ҳимоячи. 26. Араб давлатларидан бирининг қисқартирилган номи. 28. Шеърий ўлчов бирлиги. 29. Тинч океанига қуйилмайдиган денгиз. 31. Дуккакли ўсимлик. 33. Ғарблик эстрада хонандаси. 34. Коинот гултожи. 36. Романнавис инглиз ёзувчиси. 37. Адлия вазири бўлган ўзбек аёли. 39. Чингиз Айтматов ижодига илк баҳо берган француз ёзувчиси. 41. «Форсайтлар сулоласи» романи муаллифи. 44. Халқ йўлбошчисининг фамилиясини олиб, давлат бошқарган шарқ аёли.

БЎЙИГА: 1. Тургенев қаламига мансуб қисса. 2. Бешта фарзнинг бири. 4. «Шоҳнома»ни рус тилига таржима қилган шоира. 5. Ер ҳайдашда қўлланган деҳқончилик қуроли. 7. Маҳаллий аҳоли чорвасини боқувчи шахс. 8. Ер ҳайдовчи катта қурилма. 10. Аҳоли ва ташкилотлар маблағлари сақланадиган муассаса. 11. Қиш кўрки. 12. Таъмагирнинг орзуси. 13. Мустақилликнинг асосий рамзларидан бири. 17. Спортнинг бир тури. 18. «Урф» сўзи билан бақамти ишлатиладиган сўз. 19. Бўшанг одамга нисбатан айтиладиган сўз. 20. Газета ва журналларга ёзилиш. 22. Тоғ ёнбағри. 23. Аёл кўрки. 24. Қабила номи. 27. «Париж сирлари» романининг муаллифи. 28. Ҳинд бадиий фильми. 30. Шайх Саъдийнинг асари. 31. Шарлотта Бронте асари қаҳрамони. 32. Лев Толстой романининг бош қаҳрамони. 35. Россиядаги дарё. 38. Форс кўрфазидаги давлатлардан бири. 40. Шамоллашнинг илк белгиларидан бири. 42. Франциялик машҳур адиба. 43. Эътибор, ҳурмат туфайли олинадиган мавқе.

Тузувчи: Улуғ БЕК

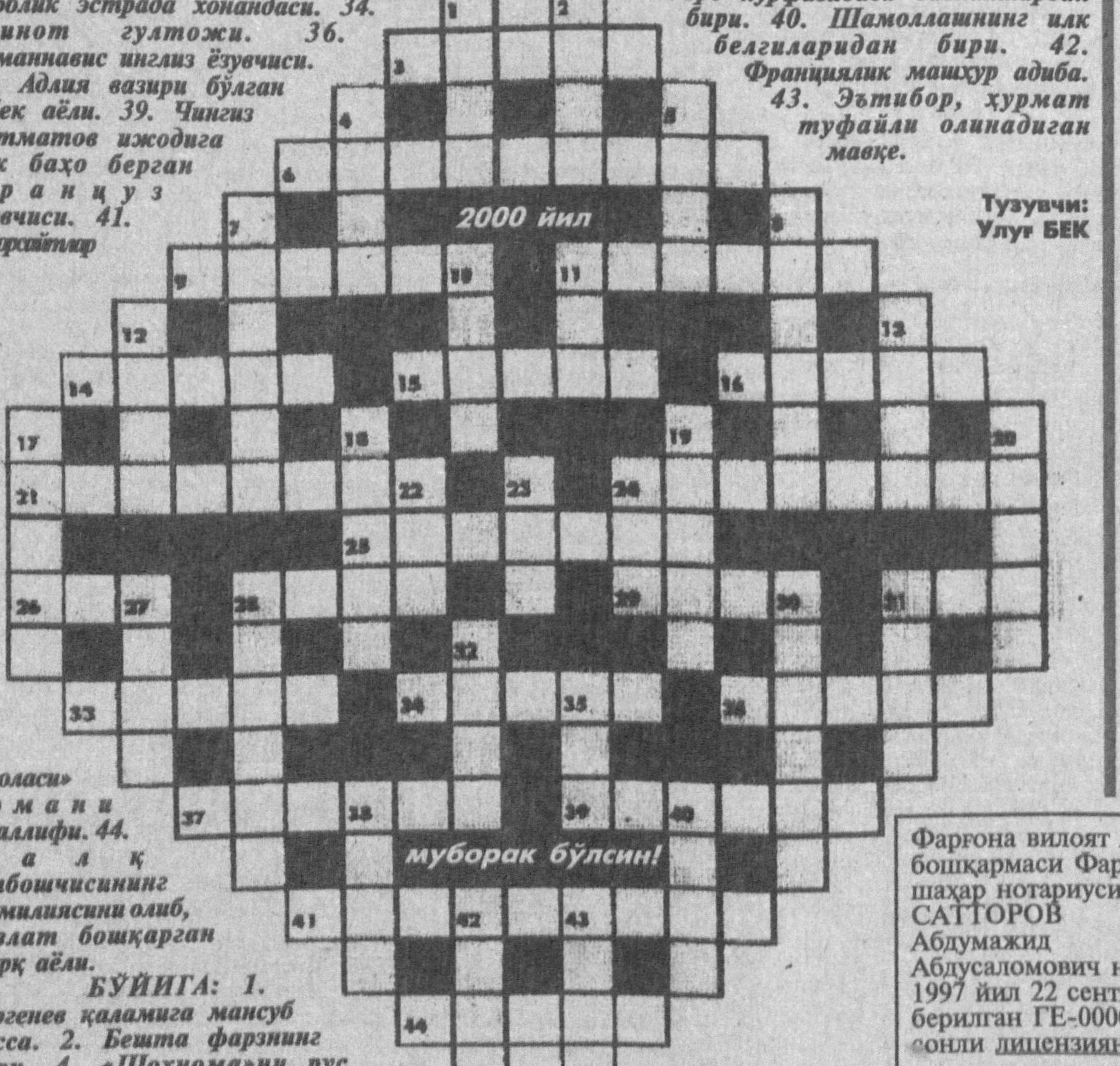

ЎҒРИЛИК

Чоршанбадан пайшанбага ўтар кечаси Тошкент шаҳридаги Қиёмат хола киоскасида ўғрилик содир бўлди. Жиноятчи эшик зулфини эҳтиёткорлик билан бузиб кирган. Уни тиш пастаси, ручка, тароқлар ҳам, тақвим, ойнома ва суратлар ҳам қизиқтирмаган. Тинтув натижасида маълум бўлишича, чойхонага кирувчи чоллар учун олиб қўйилган пештахта остидаги 8 дона «Инсон ва қонун» газетаси ўғирлаб кетилган.

"Участковой" милиционернинг тадбиркорлиги билан маҳаллада яшовчи ушбу газетага обуна бўлмаганлар рўйхати кўздан кечирилди. Қиёмат холанинг гувоҳлик беришича, шу кўчадан ўтадиган бир толиб йигит икки марта «Инсон ва қонун»ни сўраб келган. Лекин ололмаган...

...Шубҳа қилинган шахс Т.Ҳ. ўз айбига тўла иқрор бўлди. Илгари судланмаганлиги, ёшлиги, мусофирлиги, толиблиги, бир қизга ва... мазкур газетага қаттиқ «ошиқлиги» ҳисобга олиниб, ундан бир йиллик обуна пули қийматида жарима ундирилди.

Фарғона вилоят Адлия бошқармаси Фарғона шаҳар нотариуси САТТОРОВ Абдумажид Абдусаломович номига 1997 йил 22 сентябрда берилган ГЕ-000043 сонли лицензияни

БЕКОР ҚИЛДИ.

ТУЗАТИШ

Газетамизнинг 1999 йил 21 декабр сони 2-саҳифасидаги «Ишга тикланишимга ёрдам беринг!» мақоласи «Журналист изоҳи» қисми 2-устунидаги «Боброҳим Мирзаева» сўзи «Бобораҳим Мирзаев» деб ўқилсин.

ТАҲРИРИЯТ

"Инсон ва қонун" газетасига обуна индекси: якка шахслар учун-137, ташкилотлар учун-138

МИННАТДОРМАН, «ИНСОН ВА ҚОНУН!»

Газетангизнинг 1999 йил 17 август сонида «Жангари хўрозлар» деб номланган мақолангиз босилгандан сўнг бизнинг адолат сўраб тортган сарсонгарчиликларимизни эслатишди, арзларимизни тинглашди. Ўзбекистон Республикаси Олий Суди ўғлим Маниров Мирзалининг ишини ўрганиб, унга нисбатан чиқарилган ҳукмни оғир санаб, белгиланган жазони 3 йилга қисқартирди.

Сиз - инсонпарвар газетачиларга, адолатпарвар - Олий Суд Раиси У.Мингбоев ва судьяларига ўз миннатдорчилигимни билдираман.

Умидим уйғонди, ўғлим бағримга эсон-омон қайтишини кутиб, унга янада енгиллик беришларини сўраб ўтирибман.

Тожи МАНИРОВА,
қаҳрамон она,
Тошкент вилояти
Оҳангарон тумани

"Ҳаёт ва қонун" журналига обуна индекси: якка шахслар учун-902, ташкилотлар учун-903

Сайилгоҳ хабарлари

ЯНГИ ДЎКОН

Саводхон қишлоғида яшовчиларнинг талаб-истаклари инобатга олиниб, шу ҳафта душанба куни «Урйиқит» маҳалласида янги газета ва журналлар дўкони очилди. Сешанба кунидан бошлаб бу ерда "Инсон ва қонун" газетаси ҳам сотила бошланди.

24 та тугма, 10-15 та кўйлак парчаси йиғиб олган фаррош холанинг айтишича, шу куни савдо жуда қаттиқ бўлган. Мамат полвон Азим новчанинг оёғини босиб олиб, бармоқларини эзиб қўйган. Ўқитувчи Шариф аканинг елкаси киосканинг тешигига қисилиб қолган. Ҳушидан кетаёзган икки аёл газета ҳидлатишгач, ўзига келган.

Бошқа жароҳатланганлар ҳам бор. Уларнинг шахслари аниқланмоқда.

Шу куни қишлоқ оқсоқоллари иштирокидаги йиғилишда шошилинч чора-тадбирлар ишлаб чиқилди: етти ёшдан етмиш ёшгача барча қишлоқ аҳлини кейинги йил учун «Инсон ва қонун»га хўжалик ҳисобидан обуна қилиш ва эртаси кундан бошлаб газеталар сотиш пайтида ички ишлар бўлими ходимлари, дўхтир, табиб, гипнозчи ва экстрасенслардан навбатчи тайинлаш белгилаб қўйилди.

Воқеалар содир бўлган жойлардан Тўхтамурод ҲАСАНБОЕВ хабар қилди

«Инсон ва қонун»нинг азиз дўстлари! Эски йилимиз поёнига етиб бормоқда. Унинг сўнгги сонини узатаяпмиз. Озгина муддатга хайрлашамиз. Шу фурсатда сиз ҳам, биз ҳам ўтган йилдаги ғам, ташвиш, дуч келинган оғир дақиқаларга «хайр» дейлик. Шодонлик, ютуқлар, муваффақиятларни, энг муҳими, тинчлик ва соғлиқни ҳамроҳ қилиб, Янги йилни кутиб олайлик. 2000 йилда учрашгунча, қадрдонлар!

МУАССИС
ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ АДЛИЯ ВАЗИРЛИГИ

Бош муҳаррир Файзулла ҚИЛИЧЕВ

ЖАМОАТЧИЛИК КЕНГАШИ
Ғайбулло РАҲИМОВ
Парахат АЙТНИЁЗОВ
Бурхон БЕКМИРЗАЕВ
Шавкатжон МАВЛОНОВ
Неъмат АМИНОВ
Абдил ТЎХТАШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ
Сирожиддин РАУПОВ (Бош муҳаррир ўринбосари)
Узоқ БОЗОРОВ
Элмурод МУТАЛХЎЖАЕВ
Тўхтамурод ҲАСАНБОЕВ (масъул котиб)
Миршоҳид МИРҲАМИДОВ
Нормейли НОРПЎЛАТОВ

Индекс: 646882
«ИНСОН ВА ҚОНУН» газетаси таҳририятида саҳифаланди. А-2 бичимда, 2 босма табоқ ҳажмида, офсет усули билан «ШАРҚ» нашриёт матбаа концерни босмахонасида босилди. Корхона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси 41-уй. Буюртма Г-0668. Тиражи-10.000. Босишга топшириш вақти 21.00 Босишга топширилди 20.00

Навбатчи: А. ОТАБОЕВ
Компьютерда оригинал макет тайёрловчи: У. ДЎСМАТОВ
Компьютерда терувчи: М. ДЎСТОВА

700047, Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси
Тел,факс: (371) 1[illegible]-41
«Инсон ва қонун» газетаси 1998 йил 2 июлда Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида [illegible]41- сон билан рўйхатдан ўтган.
МАНЗИЛИМИЗ